

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN YUSUFNAME
ÇİZGİ FİLMİNİN İNCELENMESİ**

Betül TEKİR ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Tamer YILDIRIM

NİSAN - 2024

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN YUSUFNAME
ÇİZGİ FİLMİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül TEKİR ÖZTÜRK

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

“Bu tez 17/04/2025 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Mahmut ZENGİN	Başarılı
Doç. Dr. Tamer YILDIRIM	Başarılı
Doç. Dr. Bilal YORULMAZ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Betül TEKİR ÖZTÜRK

17/04/2025

ÖN SÖZ

Bu tezin hazırlanmasında değerli katkılarıyla destek olan danışman hocam sayın Doç. Dr. Tamer YILDIRIM'a, süreçte desteklerini aldığım sayın Doç. Dr. Bilal YORULMAZ'a ve eğitim hayatım boyunca emekleriyle beni yetiştiren tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu hayattaki kıymetlilerim olan; babam Kenan TEKİR, annem Hediye TEKİR, kız kardeşim Merve TEKİR, eşim Onur ÖZTÜRK, halalarım Sabriye, Seher, Filiz ve Gülümser TEKİR'e desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Her zaman varlığıyla bana güç veren göz bebeğim, can şenliğim, oğlum Ali Taha'ya ve çiçeğim, biricik yeğenim Nefes Nermin'e teşekkür ediyorum.

Tezimin hazırlanması aşamasında kıymetli desteklerinden ötürü, eğitime gönül vermiş; dayım İshak Akyazıcı ve yengem Fatma Akyazıcı'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Betül TEKİR ÖZTÜRK

17/04/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GÖRSEL LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SİNEMA VE ÇİZGİ FİMLER.....	11
1.1. Sinema Tarihine Bakış	11
1.2. Türkiye’de Sinema Tarihi.....	13
2. BÖLÜM: ÇİZGİ FİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	16
2.1. Dünya’da Çizgi Filmlerin Gelişimi	16
2.2. Türkiye’de Çizgi Filmlerin Gelişimi	18
2.3. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT).....	24
2.4. TRT Çocuk	24
2.5. Çocuk ve Televizyon	24
3. BÖLÜM: DEĞERLER	26
3.1. Değer	26
3.1.1. Adalet	30
3.1.2. Dürüstlük.....	31
3.1.3. Öz Denetim	31
3.1.4. Sevgi.....	32
3.1.5. Saygı.....	32
3.1.6. Sabır	33
3.1.7. Yardımseverlik.....	34
3.1.8. Sorumluluk.....	34
3.1.9. Dostluk	35
3.1.10. Vatanseverlik.....	36
3.2. Değerler Eğitimi	36
4. BÖLÜM: YUSUFNAME ÇİZGİ FİLMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞMESİ VE KARAKTERLERİ.....	40

4.1. Genel Hikâye	40
4.2. Yusufname Çizgi Filmi Karakterleri	41
4.2.1. Yusuf	41
4.2.2. Zehra	41
4.2.3. Osman Dede	42
4.2.4. Abbas.....	43
4.2.5. Ceviz	44
4.2.6. 3 Haydut (Naci, Bedri, Şükrü)	44
4.2.7. Hafiye Nebil	45
4.2.8. Yusuf Reis	46
4.3. Yusufname Çizgi Filminin Kısaca Özeti.....	46
4.3.1. Bölüm 01 “Mağaradaki Sır”	46
4.3.2. Bölüm 02 “Macera Başlıyor”	47
4.3.3. Bölüm 03 “Dağ”	49
4.3.4. Bölüm 04 “Dehliz”	50
4.3.5. Bölüm 05 “Harabeler”	50
4.3.6. Bölüm 06 “Hafiyenin Tuzağı”	51
4.3.7. Bölüm 07 “Kaldıraç”	52
4.3.8. Bölüm 08 “Kampta Gece”	53
4.3.9. Bölüm 09 “Yusuf’un Planı”	54
4.3.10. Bölüm 10 “Görünmez Mürekkep”	54
4.3.11. Bölüm 11 “Sevimli Tilkiler”	55
4.3.12. Bölüm 12 “Yusuf Reis’in Gemisi”	56
4.3.13. Bölüm 13 “Yusufname Sahibinde”	56
5. BÖLÜM: BULGULAR.....	58
5.1. Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	58
5.2. Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Olumsuz Davranışlara İlişkin Bulgular.....	66
SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	78
ÖZ GEÇMİŞ	83

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
ANAÜ	: Anadolu Üniversitesi
Çev.	: Çeviri
DEM	: Değerler Eğitimi Merkezi
DÖ.	: Dürüstlük Ölçeği
Ipsos KMG	: Kantitatif Pazarlama Araştırmaları
KAYSİS	: Elektronik Kamu Bilgi Yönetim Sistemi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa numarası
S.	: Sayı
Serdar A.	: Serdar Altunoğlu
TİDSAT	: Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TV	: Televizyon
Vd.	: Ve diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Yardımseverlik Değerine Ait İletiler ..	58
Tablo 2: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sorumluluk Değerine Ait İletiler	59
Tablo 3: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sevgi Değerine Ait İletiler	60
Tablo 4: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Öz Denetim Değerine Ait İletiler.....	61
Tablo 5: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Dostluk Değerine Ait İletiler	62
Tablo 6: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Saygı Değerine Ait İletiler	63
Tablo 7: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sabır Değerine Ait İletiler.....	64
Tablo 8: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Dürüstlük Değerine Ait İletiler	64
Tablo 9: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Adalet Değerine Ait İletiler	65
Tablo 10: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Vatanseverlik Değerine Ait İletiler...	65
Tablo 11: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Azarlama Davranışına Ait İletiler	66
Tablo 12: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Öfkeli Olma Davranışına Ait İletiler	66
Tablo 13: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Hile-Aldatma Davranışına Ait İletiler	67
Tablo 14: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Tehdit Etme Davranışına Ait İletiler.	68
Tablo 15: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Alay Etme Davranışına Ait İletiler ...	68
Tablo 16: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Şiddet Davranışına Ait İletiler	69
Tablo 17: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Korkutma Davranışına Ait İletiler	69
Tablo 18: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Diğer Olumsuz Davranışlara Ait İletiler	70

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Dörtnala Koşan Atlar. Edward Muybridge Tarafından 1872’de Çekilen Fotoğraf.	12
Görsel 2: “Rus Abidesinin Yıkılışı” İsimli Türk Yapımı, İlk Film Olduğu Tespit Edilen Filme Ait Afiş.	14
Görsel 3: Emile Cohl’a Ait Çizimler.	16
Görsel 4: Felix The Cat Karakteri.	17
Görsel 5: Mickey Mause Karakterinin İlk Çizimlerinden Biri.	17
Görsel 6: Cemal Nadir’in Amca Bey Tiplemesi.	18
Görsel 7: Oğuz Aral’a Ait Olan “Koca Yusuf” Çizgi Filminden Bir Sahne.	20
Görsel 8: Tonguç Yaşar’ın, "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" Filmine Ait Bir Kare, 1970.	20
Görsel 9: Karınca Ailesi Çizgi Filminden Bir Sahne.	21
Görsel 10: Orhan Büyükdoğan’a ait, "UGY" Filminden Bir Kare, 1990.	22
Görsel 11: Yusuf.	41
Görsel 12: Zehra.	42
Görsel 13: Osman Dede.	43
Görsel 14: Abbas.	43
Görsel 15: Ceviz.	44
Görsel 16: Haydutlar.	45
Görsel 17: Hafiye Nebil.	45
Görsel 18: Yusuf Reis.	46

ÖZET	
Başlık: Değerler Eğitimi Açısından Yusufname Çizgi Filminin İncelenmesi	
Yazar: Betül TEKİR ÖZTÜRK	
Danışman: Doç. Dr. Tamer YILDIRIM	
Kabul Tarihi: 17/04/2025	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 83 (ana kısım)
Çizgi filmler çocukların hayatlarında önemli bir noktada yer almaktadır. Eğlendirirken eğitmenin yanında değer aktarımında da etkili olmaktadır. Değerler eğitiminde, ailede başlayan, okul ile devam eden süreçte çizgi filmler önemli bir rol oynamaktadır. Çizgi filmler çocukların hayal dünyası şekillenirken buna katkı sağlamaktadır. Üstlendikleri bu rol düşünüldüğünde faydalı içeriğe sahip çizgi filmler çocuklar için olumlu sonuçlar doğururken zararlı içeriğe sahip çizgi filmler bunun tersi etki yapmaktadır. Çocuklar izledikleri çizgi film kahramanları ile özdeşleşmekte onları örnek almaktadırlar. Bu sebeple çocukların izledikleri çizgi filmler çok dikkatli seçilmeli, ailelerin kontrolünde sunulmalıdırlar. Çizgi filmlerin değer aktarımına katkısı düşünüldüğünde yerli yapım çizgi filmlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Çocuklara değerlerin benimsetilmesi ve aktarılmasını isteyen toplumlar çocuklarına izlettikleri programlar konusunda dikkatli olmalıdırlar. Özellikle ithal edilen yabancı çizgi filmler toplumsal değerlerimizi yansıtmaya açısından yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle de yerli yapımların sayılarının artması faydalı olacaktır. Bu düşünceden yola çıkarak ortaya çıkan bu çalışma nitel bir araştırmadır ve araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. TRT Çocuk kanalında yayınlanan Yusufname çizgi filminin 13 bölümü incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen bölümlerde toplam 203 olumlu değer tespit edilirken 89 olumsuz söz veya davranışa ait örneklerle rastlanmıştır. En çok tekrarlanan üç değer yardımseverlik, sorumluluk ve öz denetim; en az tekrar edilen üç değer ise dürüstlük, adalet ve vatanseverlik olduğu görülmüştür. En çok tekrarlanan üç olumsuz davranış; azarlama, öfkeli olma ve hile-aldatma; en az tekrar eden üç olumsuz davranış ise kibir, cimrilik ve tartışmadır. Yusufname çizgi filminin incelenen 13 bölümünde olumsuz söz ve davranışlara ilişkin örneklerle karşılaştırılmasına rağmen çizgi filmin genel olarak olumlu bir yapıda olduğu görülmüştür.	
Anahtar Kelimeler: Değer, Değer Eğitimi, Çizgi Film, Yusufname	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Examination of Yusufname Cartoon in Terms of Values Education	
Author of Thesis: Betül TEKİR ÖZTÜRK	
Supervisor: Assoc. Prof. Tamer YILDIRIM	
Accepted Date: 17/04/2025	Number of Pages: vii (pre text) + 83 (main body)
Cartoons have an important place in children's lives. In addition to educating while entertaining, they are also effective in value transfer. In values education, cartoons play an important role in the process that starts in the family and continues with school. Cartoons contribute to this while shaping children's imagination. Considering this role, cartoons with useful content have positive results for children, while cartoons with harmful content have the opposite effect. Children identify with the cartoon heroes they watch and take them as examples. For this reason, the cartoons that children watch should be selected very carefully and presented under the control of families. Considering the contribution of cartoons to the transfer of values, the importance of locally produced cartoons emerges. Societies that want to adopt and transfer values to children should be careful about the programs they show to their children. Especially imported foreign cartoons are insufficient in terms of reflecting our social values. For this reason, it would be beneficial to increase the number of domestic productions. Based on this idea, this study is a qualitative research and content analysis was used in the research. Thirteen episodes of the Yusufname cartoon broadcast on TRT Children's channel were analyzed. As a result of the research, a total of 203 positive values were identified in the analyzed chapters, while 89 examples of negative words or behaviors were found. The three most repeated values were helpfulness, responsibility and self-control; the three least repeated values were honesty, justice and patriotism. The three most repeated negative behaviors were scolding, being angry and cheating-deception; the three least repeated negative behaviors were arrogance, stinginess and arguing. Although examples of negative words and behaviors were encountered in the 13 episodes of Yusufname cartoon, it was observed that the cartoon had a positive structure in general.	
Keywords: Value, Value Education, Cartoon Film, Yusufname	

GİRİŞ

İnsanın sosyal bir canlı olarak tanımlanması eski dönemlerden itibaren kabul edilen bir olgudur. İnsanlar maddi, duygusal ve ahlaki ihtiyaçlarını karşılamak için bir arada yaşarlar ve toplumu meydana getirirler. Ortaya çıkan bu toplumda hep birlikte yaşamaya devam etmek için belli bir düzenin olması şarttır. Düzeni sağlayan bu kurallar bazen yazılı olabilirken bazen de var olduğu toplumun hassasiyetine göre yazısız şekilde ortaya çıkabilirler. Toplumdaki düzenin sağlıklı işleyişi için insanların bağlı kalması gereken bu kurallar toplum tarafından sonraki nesillere aktarılacak koşuluyla varlığını devam ettirirler. Din, toplumdaki bu kurallara yön veren en önemli etkenlerden biridir. Dinin insan hayatının her alanında etkisi olduğu söylenebilir. Din, insan davranışlarını olumlu şekilde etkilemeyi amaçlar. Bu etki sayesinde toplumda uygun ahlaki davranışların ortaya çıkması hedeflenir. Ahlak; “toplumu oluşturan bireylerin uymaları gereken davranış şekilleri ve kuralları”¹ şeklinde tanımlanır. Ahlakın temelinde değer kavramı bulunmaktadır.

Değerler, toplumda sağlanmaya çalışılan düzene hizmet eden ve birlikte yaşayan insanların davranışlarını olumlu şekilde düzeltmeyi amaçlayan, sonraki nesillere aktarılabilen önemli olgulardır. Bu manada bakıldığında hem toplumda var olması hem de sonraki nesillere aktarılması açısından ne kadar kıymetli olduğu görülmektedir. Değerler toplumlar için değişkenlik gösterebilmektedir.

Değer kavramı soyut bir kavram olduğu için genel olarak benimsenen bir tanımı yoktur. Birçok disiplin tarafından incelenmiş, ortak bir tanımı olmamakla birlikte birbirine benzer bakış açıları sunulmuştur.

“Değer” kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlükleri’nde şöyle ifade edilmiştir:

1. “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile tespit edilebilen karşılığının olması, paha, bedel.
3. Üstün nitelik, meziyet; kıymet.
4. Üstün yararlı nitelikleri olan.
5. Uğrunda belli bir zahmet göze alınacak nicelik veya nitelikte olan.
6. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.”²

¹ Recep Kaymakcan-Hasan Meydan, *Ahlak, Değerler ve Eğitimi*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2020), 15.

² *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, “Değer” (Erişim 25 Ekim 2024)

Aydın'a göre "değer" kavramı şöyle açıklanmaktadır: "Sosyal açıdan bakıldığında değer, kişinin ve grubun yararını gözeten, kişinin ve grubun istediği, beğendiği, talep ettiği her şey olarak tanımlanabilir."³ Başka bir tanımda ise; Yaman, "değer" kavramını; "bireylerin herhangi bir şahıs, varlık, olgu ve olay vb. karşısında sergilediği hassasiyettir"⁴ şeklinde tanımlamaktadır. Aydın ve Yaman'ın yaklaşımlarına baktığımızda; değeri bireyin davranışları çerçevesinde açıklamaktadırlar. Arslan'a göre değer; kişinin olguya yüklediği anlamdır.⁵

Değerleri toplumsal açıdan ele alan yorumlara göre, "kültürün sürekliliği" temel çıkış noktası olarak görülmektedir. Bu yorum açısından değer, toplumdaki çözölmeyi gideren, toplumdaki ortak bağlılığı güçlendirici bir oluşuma sahiptir ve kültürel mirasın sonraki nesillere aktarımı için zorunludur.⁶

Tüm bu tanımlardan faydalananarak; genel olarak değerler, kişinin hayatının, içinde yaşadığı toplumun kültürünün ve sosyal çevresi ile etkileşerek ortaya çıkarttığı, önem sırası kişilere göre değişiklik gösterebilen ve sadece davranışa dönüştüğünde atıf yapılabilen, kişinin yaşamının içindeki inanç ve kurallarını aktaran somut olamayan kavramlar şeklinde açıklanmaktadır. Kişiye bu ilke ve kurallar ise; düzenli olan (formal) ya da düzenli olmayan (informal) bir şekilde, eğitilerek verilmekte⁷ ve hayat boyu faydalanması amaçlanmaktadır.

Değerler eğitimi; çocuklara iyiliği, hoşgörüyü, doğruluğu, sevgiyi, paylaşmayı, saygıyı, yardımlaşmayı, adaleti benimsetmeyi ve çocukların hayatlarında bu değerleri davranışa dönüştürmeyi amaç edinen eğitim şeklidir.⁸ Eğitimciler değerler eğitimi; kişilerde, tüm toplumlar için ortak sayılan değerlerle ilgili farkındalık oluşturulması ve bu ortak değerlere ilişkin durumları uygulanabilir şekilde hayata geçirmek olarak tanımlamışlardır.⁹ Çocukluk Dönemi, değerlerin kazandırılmasında önemi olan bir dönemdir. Değer kazanımı; aile, okul ve çevre faktörüyle bir bütündür. Çocuğun çevresini

³ Mustafa Aydın, "Değerler, İşlevleri ve Ahlak", *Eğitime Bakış Dergisi*, 7/19, (Ocak 2016), 39.

⁴ Ertuğrul Yaman, *Değerler Eğitimi, Eğitimde Yeni Ufuklar* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2016), 17.

⁵ Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş* (Ankara: Serbest Akademi Yayınları, 2019), 117.

⁶ Sevdâ Gülşah Yıldırım-Muammer Demirel, *Teorik Çerçevesiyle Değerler ve Değerler Eğitimi*, (İstanbul: İdeal Kültür Yayınları, 2020), 20-21.

⁷ Yıldırım, vd., a.g.e., 22.

⁸ Özge Özel-Zehra Nur Küçük kart, TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Akıllı Tavşan Momo" ve "Pırl" Örneği, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36/2, (Ağustos 2023), 4.

⁹ Ezgi Kumbasar, *Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 58.

oluşturan unsurlardan biri de iletişim araçlarıdır. Çocuğun, iletişim araçlarıyla öğrendiği bilgi, davranış ve tutumlar; kazanım olarak hayatında yer almaktadır.

Çocuğa değerlerin verilmeye başlandığı ilk dönem okul öncesi dönemdir. Bu dönemde değerlerin birçoğu benimsetilmekte daha sonra ise okulda pekiştirilmektedir. Okul öncesi dönemde değerlerin benimsetilmesinde birçok materyalden faydalanılmaktadır. Bunlardan en önemlileri kitaplar, oyunlar ve çizgi filmlerdir. Henüz hayal ile gerçeği ayırt edemeyen büyük oranda gördüklerinin etkisiyle bir dünya kuran bu yaş çocuğunun, hem benlik oluşumu hem kişilik gelişimi hem de kültürlenme gibi bireysel gelişim süreçlerinde çizgi filmler önemli bir yer teşkil etmektedir. Günde yaklaşık dört saat televizyona maruz kalan çocuğun kültürel etkileşim konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, model olabilecek kişilerin genel özelliklerini benimsemesi kaçınılmazdır.¹⁰ Çocuğun farklı değerleri içinde barındıran, kahramanların örnek davranışlar sergilediği çizgi filmleri izlemesi ona yarar sağlayacaktır. Tam tersi bir durumda ise; değerlerden uzak, yanlış davranışlar sergileyen karakterleri barındıran çizgi filmler çocuğun gelişimine zarar verecektir.

İletişim, insanlık tarihi kadar eski olan ve insanların doğdukları andan öldükleri ana kadar kullandıkları, sosyalleşmelerine yeni şeyler öğrenmelerine katkı sağlayan bir olgudur. Mağara duvarlarına çizilen resimler ile başlayan görsel iletişim olgusu günümüzde insanların merakları, yeni şeyler keşfetme istekleri, öğrenmeleri ve öğrendiklerini aktarma ihtiyaçları nedeniyle hızlı gelişim göstermiştir.¹¹ İnsan merakı, keşfetme isteği teknolojik gelişmeler ile birleşince ortaya çıkan iletişim araçları milyonlarca insana ulaşmıştır.

İletişim, konu ile ilgilenenler tarafından farklı şekiller de açıklanmıştır. Bazıları “duyguların, düşüncelerin ve becerilerin sembollerle aktarılması süreci” diye tarif etmiş, bazıları “insanların karşılıklı olarak; birbirlerini anlamalarına yarayan bir süreçtir” diye değerlendirmiş, bazıları “düşünce ve görüşlerin sözel şekilde karşılıklı alış-veriştir” şeklinde ifade etmiş ama genel olarak insana yüklenen duygu ve düşünce alış-verişi olarak tanımlanmıştır. Farklı bir bakış açısı ile iletişim, “insan insana iletişim” ve “kitle

¹⁰ Cemil Oruç, vd., “Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler”, *Ekev Akademi Dergisi*, 15/48, (Yaz 2011), 305.

¹¹ Elif Tabak, *Doru Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 1.

iletişimi” diye ikiye ayrılmıştır. Her birine ait tanım ve kavramların farklı olacağı, örneğin birinde “kanal” denen şeyin diğerinde “araç” olacağı belirtilmiştir.¹² İnsanın hayatı boyunca çevresi ile girdiği iletişim şekline aldığı her etkinin onda bir tepki oluşturacağı ve bir iz bırakacağı aşikârdır. Bu aynı zamanda bir öğrenme¹³ şeklidir ve insan hayatı boyunca bu öğrenmeden faydalanacaktır.

Teknolojinin hızla gelişmesi ile hayatımıza giren iletişim araçları insanların yan yana gelmeden bulundukları ortamda ve istedikleri zaman iletişim kurmalarına imkan sağlamaktadır.¹⁴ Kitle iletişim araçları içerisinde en çok etkiye sahip olanlardan biri; ulaştığı insan sayısı düşünüldüğünde televizyondur. Televizyonda yayınlanan programlar, çocukların duygularına, düşüncelerine, hayallerine daha kolay hitap ettiği için onları da etkisi altına almaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuklara sunulan programlar konusunda çok daha dikkatli olunmalıdır.

İnsanlar (olumlu ya da olumsuz) yönlendirilmeye açık varlıklardır. Bu yönlendirme kimi zaman kitle iletişim araçları ile sağlanmaktadır. Günümüz kitle iletişim araçları arasındaki yeriyile dikkatleri çeken, televizyon; belli bir yaş seviyesinde olan bireyler için daha da etkili olan çizgi filmler, özellikle çocuklara kültür ve değer aktarımında aile ve okul ile birlikte kıymetli bir yere sahiptir. Çizgi film içeriklerinin önemi ile birlikte kahramanların dili doğru kullanmaları da önemlidir. Çünkü kahramanların kullandığı dil ve dili kullanma şekli¹⁵ çocuğun öğrenme alanlarından biridir.

2012 senesinde gerçekleştirilen “Çocukların Medya Tüketimleri ve Yaşam Tarzları” adlı çalışmada; 4-14 yaş aralığındaki toplam 1500 çocuk ile yapılan araştırmaya göre çocukların %95’inin her gün televizyon seyrettiği ve izlediği program türlerine bakıldığında ise %67’sinin çocuk kanallarını seyrettiği görülmüştür (Ipsos KMG, 2012). Cesur ve Paker (2007) gerçekleştirdikleri çalışmada; çocukların evlerinde bir veya iki tane televizyon bulunduğu ve çocukların yaşamlarında önemli bir yere sahip olan televizyondan etkilendiklerini söylemişlerdir. Çocukların televizyonda seyrettikleri programlara bakıldığında 10 yaşına kadar çizgi filmleri tercih ettiklerini, yaşları

¹² Suat Cebeci, *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*, (İstanbul: İz Yayınları, 2011), 27-28.

¹³ Cebeci, a.g.e., 39.

¹⁴ Cebeci, a.g.e., 69.

¹⁵ Zülal Turp Özdemir, *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı* (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 7.

ilerledikçe ise bunun değişken olabileceğini belirtmişlerdir.¹⁶ Bu etki düşünüldüğünde çocukların izledikleri çizgi filmler çok iyi seçilmelidir. Çocuklar; insani, ahlaki ve milli değerlerden uzak, kendilerine katkı sağlamayacak çizgi filmler ile uzun saatler geçirmemelidirler. Teknolojinin bu etkisini lehimize çevirerek, çizgi filmler aracılığı ile çocukların gelişimine katkı sağlayacak değerler aktarılmalıdır.

Ülkemizde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına bakıldığında çocukların televizyonda en çok ilgilendikleri programlar çizgi filmlerdir (%72). En çok sevilen çizgi filmler ise Tom ve Jerry (%22.3), Bugs Bunny (%17.9), Şirinler (%9.9) ve Spider Man-Örümcek Adam (%3.4)'dir. Bu çalışma 2006 yılında yapılmıştır ama günümüzde de tablo buna yakındır. Hala çocukların televizyonda en çok tercih ettikleri programlar çizgi filmlerdir ve bunlar içerisinde büyük çoğunluğu yabancı yapımlar oluşturmaktadır.¹⁷

Özellikle doğruyu ve yanlış ayırt edemeyecek yaş grubunda olan çocuklar, izledikleri olumsuz söz ve davranışları da doğru olarak kabul edebilirler. Çocuklar çizgi filmdeki kahramanlardan da etkilenip bu kahramanların davranışlarını da benimseyebilirler.¹⁸ Bu nokta da doğru içeriğe sahip, değerlerin doğru şekilde aktarıldığı çizgi filmlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ayrancı vd., (2004) yaptığı çalışmada çocukların seyrettiği bazı çizgi filmlerde olumsuz örnek oluşturacak kötü davranış şekillerine fazlaca yer verildiğini tespit etmiştir.¹⁹ Bu çalışma dikkatli olunmadığı zaman çizgi filmlerin çocukları olumsuz yönde etkileyebileceğini ve yönlendirebileceğini göstermektedir. Özellikle yurt dışından ithal edilen çizgi filmler birçok problemi beraberinde getirmektedir. Bu problemlerin başında şiddet içerikli sahneler ve toplumsal değerlerimize aykırı sahneler yer almaktadır.²⁰ İthal edilen çizgi filmlerin çocuklar tarafından ilgi gördüğü düşünüldüğünde yerli yapımların önemi ortaya çıkmaktadır.

Çizgi filmlerle ilgili Türkiye'de yapılan ilk çalışmalar 1900'lü yılların başında gerçekleşmiştir. Fakat günümüzdeki anlamıyla çizgi film çalışmaları, 1950'den sonra

¹⁶ Tabak, a.g.e., 1.

¹⁷ Bilal Yorulmaz, "Peepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/24 (Ocak 2013), 439.

¹⁸ Bilal Yorulmaz, "Din ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi", *Diyanet İlmî Dergi* (Erişim 12 Kasım 2024)

¹⁹ Özel, a.g.e., 2-3.

²⁰ Bilal Yorulmaz, a.g.e., 439.

ortaya koyulmuştur.²¹ Bunun yanında, ilk çizgi film örneği, 1932 yılında beğeniye sunulmuştur. “İskelet Dansı” adı verilen bu çizgi film, kısa olmasının yanında, ilk örnek olmasıyla tarihteki yerini almıştır. Bunu izleyen yıllarda çizgi filmler teknik anlamda yetersizlikler yüzünden istenilen oranda gelişmemiştir.²² 1947 senesinde gösterime sunulan “Zeybek Dansı” isimli çizgi film, Türk kültürüne sahip dans figürleri ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu kısa çizgi filmi aynı şekilde kültürümüze ait öğeleri barındıran Nasrettin Hoca ve Keloğlan isimli çizgi filmler takip etmiştir.²³ Sonraki yıllarda çizgi film çalışmaları gelişerek devam etmiştir.

2000’li yıllar ile birlikte tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çizgi filmler hızlı bir yükselişe girmiş, yerli yapımların da sayısı artmıştır. İlk zamanlarda tüm televizyon kanallarında belirlenmiş saatlerde izleyiciye aktarılan çizgi filmler; zaman içinde, içeriğini çizgi filmlerin oluşturduğu, çocuk kanallarında beğeniye sunulmuştur. İzleyici kitlesinin olması nedeniyle birçok yeni çizgi film kanalı seyirciyle buluşmuştur. Bu süreçte kamu yayıncısı olan TRT kanalı da çocuk kanalını kurmuştur. TRT Çocuk 2008 yılında yayın hayatına başlamıştır.

Çocuklara değerlerin aktarımı ve değerler eğitimi açısından çizgi filmler çeşitli araştırmalarla incelenmiştir. Turp Özdemir (2020), araştırmasında incelediği yerli çizgi filmlerin yoğun bir şekilde değerler içerdiğini belirtmiştir. Ay (2021) ise; incelediği Kral Şakir çizgi filminde en sık yer verilen değerlerin yardımseverlik olduğunu belirtmiştir. Tabak (2022), Doru çizgi filminde yer verilen değerlerin sadece sözel ifadelerle değil davranış örnekleriyle de aktarıldığını dile getirmiştir. Başka bir çalışma da Şen (2020), incelediği Türk yapımı animasyon filmlerinin tamamında; sevgi, sorumluluk, saygı, nazik olmak, kültürel mirasa sahip çıkmak, değerlerine yer verildiğini belirtmiştir. Namdar (2022), çalışmasında ele aldığı çizgi filmlerin din ve değerler eğitiminde kullanılmasının faydalı olacağına vurgu yapmıştır. Çimen (2019), Rafadan Tayfa çizgi filminde aktarılmak istenilen değerlerin mahalle kültürü üzerinden çocuklar için eğlenceli olacak şekilde sunulduğunu ifade etmiştir. Karaca (2019), araştırmasında Rafadan Tayfa çizgi

²¹ Sabriye Sümeyra Karaca, *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*, (İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 2.

²² Erdem Göktepe, *Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü ve Türkiye’de Animasyonun Gelişimi*, (İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 66.

²³ Çiğdem Taş Alicenap, “Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (Erişim 15 Kasım 2024).

filminin her bölümünde çocuklar için örnek oluşturacak değerlere yer verildiğini belirtmiştir. Güden Altınış (2021), çalışmasında incelenen çizgi filmlerin çoğunluğunun değerler bakımından zengin olduğunu ifade etmiştir. Yorulmaz (2013), araştırmasında Pepe çizgi filminin olumlu sayılacak özelliklerin yanında çocuklar için değerler eğitimi açısından olumsuz etkiler bırakabilecek bir yapım olduğu kanaatine varmıştır. Karakuş (2015), Niloya çizgi filminin değerler düşünüldüğünde faydalı bir içeriğe sahip olduğunu belirtmiştir. Sabuncu Tanşu ve Yorulmaz (2022) yaptıkları çalışmada Kral Şakir çizgi filminin incelenen bölümlerinde en sık rastlanan değerlerin; yardımlaşma, nezaket ve Türk kültürüne ait motiflere yer verme, olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Diğer bir çalışma da Özel ve Küçükkart (2023), Pırl ve Akıllı Tavşan Momo çizgi filmlerinin incelenen bölümlerinin değerler açısından zengin içeriklere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak yapılan literatür taramasında, Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların çoğunluğunun TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmler üzerine olduğu görülmektedir. Bundan yola çıkarak çalışmamız alana katkı sağlamak amacıyla 2021 yılında Laciverd Fikir ve Tasarım Ajansı tarafından hazırlanarak yayın hayatına başlayan Yusufname çizgi filminin on kök değer ele alınarak incelenmesine odaklanmıştır.

Çocukların sıklıkla seyrettiği çizgi filmler değer aktarımı konusunda olumlu ve olumsuz etkilere sahiptirler. Bu sebeple çizgi filmlerin araştırılıp, analiz edilmesi ve değer aktarımındaki rolleri konusunda dikkatli olunması gerekir. Tezimizde bu amaca yönelik olarak değer kazanımındaki rolünü belirlemek için TRT Çocuk kanalında yayınlanan Yusufname çizgi filmi incelenmiştir. Değerlerin çocuklara iletimi konusunda Yusufname çizgi filminin olumlu katkı sağlayan örneklerden olduğu ve alandaki araştırmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Değer aktarımında Yusufname çizgi filmi ile ilgili öncesinde ortaya konulmuş bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle alanda bundan sonra yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu; Talim ve Terbiye Kurulu tarafından belirlenen on kök değer (adalet, dürüstlük, öz denetim, sevgi, sabır, dostluk, sorumluluk, saygı, vatanseverlik, yardımseverlik), kamu yayıncısı olan TRT’nin çocuk kanalı TRT Çocuk’ta yayınlanan Yusufname isimli çizgi filmde yer alıp almamasının ve yer alıyorsa ne şekilde yer aldığı incelenmesidir.

Araştırmanın Amacı

Değer aktarımı; aile, okul ve çevre faktörüyle bir bütündür. Çevreyi meydana getiren önemli faktörlerden biri ise, iletişim araçlarıdır. Çağımızda gelişen teknoloji ve iletişim araçlarına erişimin kolaylaşmasıyla birlikte bu önem daha da artmıştır. Kazanılan değerler toplumu olumlu etkilediği gibi kaybedilen değerler de toplumda olumsuz bir etki oluşturur. Televizyon, tablet ve bilgisayar gibi iletişim araçlarıyla ulaşılabilen programların değer aktarımında büyük bir rolü vardır. Neredeyse her evde bulunan televizyonun çocuğun hayatında önemli bir etkisi vardır. Özellikle çizgi filmler, çocukların televizyonda en çok izlediği programlardır.²⁴ Bu açıdan düşünüldüğünde çizgi filmin içeriği; yaş gelişimine uygun olduğunda, değer kazanımı açısından faydalı olacaktır. Çocukların ilgisini çeken çizgi filmler onlar üzerinde etki bırakmaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18 Temmuz 2017 tarihinde yayınlanan "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine" başlıklı bildirisinde Değerler Eğitimi'ne dair "on kök değer" den söz edilmiştir. Tezimizin amacı; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilan edilen on kök değer, 6-9 yaş grubu çocuklara hitap eden Yusufname çizgi filminde ele alınışını incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Toplumsal değerlerin çizgi filmler aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılması; teknolojinin çocuk hayatındaki yeri düşünüldüğünde; sıkça başvurulan bir yöntemdir. Çokça başvurulan bir yöntem olmasına rağmen, yöntemi ve çalışmaları sistematik bir şekilde inceleyen akademik araştırmalar yeterli değildir. Bu çalışma, kamu yayıncılığının değerler eğitimindeki rolünü ve etkisini inceleme konusunda literatüre katkı sağlayabilir. Çalışmanın sonuçları; Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'na, Değerler Eğitimi'nin aktarımı konusunda teorik değerler sunabilir. Ayrıca Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'na içerik üretecek yapılara bu yönde katkı sağlayabilir. Araştırmanın konusu, kurumsal yapıları ilgilendirdiği gibi; bireyleri ve aileleri de doğrudan ilgilendirmektedir. Bu manada araştırmanın sonucu; ailelere çocuklarının değer eğitimi konusunda, yol gösterici olabilir.

²⁴ Deniz Güler, "Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film", *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 5/1, (Ocak 2016), 167.

Araştırmanın Yöntemi

Değerlere Yusufname çizgi filminin içeriğinde nasıl yer verildiğine dair yapılan bu çalışma nitel araştırma özelliğini barındırmaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir.²⁵ Çizgi filmin bölümleri, araştırma verilerini meydana getirmektedir.

Araştırma Modeli

Araştırmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşımda görüşmeler, gözlemler ve dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılır. Algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlenmesiyle araştırma oluşturulur.²⁶

Veri Toplama Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden en sık tercih edilen veri toplama araçları görüşme, gözlem ve doküman incelemesidir.²⁷ Araştırma konusu çizgi film olduğu için faydalanılacak en doğru aracın doküman incelemesi olduğu düşünülmüştür. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi yazılı metinlerde tercih edildiği gibi fotoğraf, film, video gibi görsel malzemeler kullanılırken de tercih edilmektedir. Özellikle görsel malzemeler üzerinde çalışan araştırmacıya bazı kolaylıklar sunmaktadır. Bu avantajlar; mimik ve jestler gibi sözel olmayan davranışların tespit edilmesi, aynı davranışı tekrar tekrar izleme olanağı vermeleri, tekrar edilmesi olanaksız olay ve olguların saptanmasına olanak vermesi ve başka araştırmacılar tarafından da kullanılabilmesidir.²⁸ Çalışmanın veri kaynağını Yusufname çizgi filminin, TRT Çocuk kanalında yayınlanan 13 bölümü oluşturmuştur. Doküman incelemesi yönteminden faydalanılarak bölümler izlenmiş ve on kök değer açısından yorumlanmıştır.

²⁵ Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 37.

²⁶ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 37.

²⁷ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 69.

²⁸ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 189,190,191,192.

Verilerin Analizi

Araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve temalar yoluyla kavramlar arasındaki anlamlı örüntülerin açıklanması sürecin temelini oluşturur.²⁹

Bu doğrultu da Yusufname çizgi filminin yayınlanan 13 bölümü izlenerek kodlanmıştır ve bu kodlamalar alanında uzman bir başka araştırmacı tarafından da incelenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının olguyu; yansız gözlemesi, güvenirlik ise; tekrarlana bilirliliğini ifade eder.³⁰

İç geçerliği yani inandırıcılığı sağlamak adına literatürden ve araştırmanın konusu ile benzerlikler taşıyan çalışmalardan yararlanılmıştır.

Dış geçerliliği, aktarılabilir olmayı artırmak için araştırma sürecine dahil olan; metot, veri toplama aracı, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

İç güvenirliği, tutarlılığı artırmak için yapılan kodlamalar uzman bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Dış güvenirliği, kontrol edilebilirliği artırmak için araştırma süreci ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır.

Araştırmanın çizgi film gibi görsel ve tekrar izlenebilir bir materyal olması araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini artırmaktadır. Araştırmaya konu olan çizgi film diğer araştırmacılar tarafından tekrar izlenebilir ve veriler farklı araştırmalarda kullanılabilir.³¹

²⁹ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 240.

³⁰ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 281-285.

³¹ Yıldırım – Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 281-285.

1. BÖLÜM: SİNEMA VE ÇİZGİ FİLMLER

1.1. Sinema Tarihine Bakış

İnsanların anı yaşatma isteği düşünüldüğünde sinema tarihini, mağara resimlerine kadar götürmek olasıdır. Çeşitli coğrafyalarda rastlanılan mağara resimleri, insanların tarihin ilk dönemlerinden itibaren yaşadıklarını resimlerle yaşatmayı ve anı aktarmayı istediklerini göstermiştir.³² Bugünkü anlamından uzak olmakla beraber; “görüntünün hapsedilmesi” ifadesi ile Aristoteles³³, görüntünün yansıması fikri ile Eflatun³⁴ sinema tarihine katkı sağlamıştır.

Mağara resimlerinden başlayarak fotoğrafçılığın, sinemanın gelişiminde yer edindiği görülmüştür. Gelişen teknoloji ile birlikte fotoğrafçılık, sinemaya giden yolda yerini almıştır. Ancak fotoğrafçılığın gelişip sinemaya uzanması uzun bir süreci gerektirmiştir. İlk fotoğraflar ortaya çıkarken, insanların saatlerce hareketsiz kalması gerekmiştir. Uzun saatleri alan bu bekleme süreci, zaman içinde farklı merceklerden yararlanılmasıyla yirmi dakikaya kadar düşürülmüştür. Fakat bu süre sinemanın bir sanat dalı olarak ortaya çıkması için yeterli olmamıştır. Çünkü bir nesne ya da canlı hareket ederken görüntü almak, neredeyse imkânsıza yakın bir durum olmuştur.³⁵ Zaman içerisinde fotoğrafçılık gelişme göstermiştir. Bu gelişme ile birlikte 1832 de Joseph Plateau isimli araştırmacı, fenakistiskop ismini verdiği icadı ile fotoğraflara göz kandırmasına dayanan hareketlilik kazandırmıştır. 1878 yılında, Amerikalı fotoğrafçı Muybridge bir at yarışı sırasında atın hareketlerini peş peşe çekerek hareketli görüntü elde eden ilk insan olmuştur.³⁶

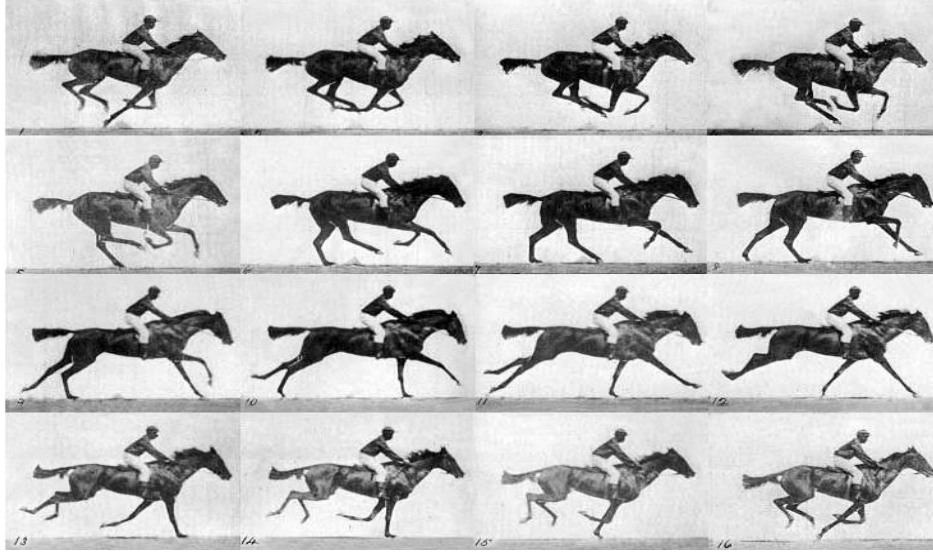
³² Nezih Erdoğan, *Sinema Kitabı*, (İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992), 13-17.

³³ Ufuk Güral, *Sinema Tarihi*, (Ankara: Detay Yayınları, 2013), 1.

³⁴ Erdoğan, a.g.e., 14.

³⁵ Zahir Güvemli, *Sinema Tarihi*, (İstanbul: Ekin Basımevi Yayınları, 1960), 8.

³⁶ Seçil Büker, *Film ve Gerçek*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1989), 7.

Görsel 1: Dörtlü Koşan Atlar. Edward Muybridge Tarafından 1872’de Çekilen Fotoğraf.³⁷

Kaynak: Andrea Bazın, *Sinema Nedir?*, çev. İbrahim Şener, (İstanbul: Doruk Yayınları, 2011), 24.

Peş peşe çekme yöntemi ile hareket kazanan fotoğraflar, sinema sanatının temellerinin atılmasını sağlamıştır. Ama Louis Lumière, bulduğu “Sinematoğraf” aleti ile sinemaya asıl adını veren kişi olmuştur. Ailece fotoğrafçılıkla ilgilenen Lumière’ler, sinema tarihinde yer almışlardır. Louis Lumière, icat ettiği sinematoğraf aleti ile hareketli görüntü almayı başarmıştır. Elde ettiği bu hareketli görüntüyü projeksiyonla yansıtarak büyük bir adım daha atmıştır. Senelerce bu amaç için çalışan aile, ilk montaj çalışmalarını da yaparak, birçok kısa görüntü elde etmeyi başarmıştır. Bu çalışmadan sonra yapılan bütün filmlere dayanak oluşturan bu görüntüler, sinema tarihi açısından düşünüldüğünde sadece bir başlangıç olmuştur.³⁸

Gelişen teknoloji ve insan merakı sayesinde sinema hızlı bir gelişim göstermiştir. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, 1. Dünya Savaşı sebebiyle insanların ilgisini kaybeden sinema, sesli filmler sayesinde yine ilgi odağı olmuştur. Sesli filmler ilk başlarda sık eleştirilse de insanlar sesli sinemaya tahmin edilenden çabuk alışmıştır hatta daha çok ilgi göstermiştir.³⁹ Yeni türler, yeni teknik çalışmalar eklenerek gelişen sinema günümüzde

³⁷ Andrea Bazın, *Sinema Nedir?*, çev. İbrahim Şener, (İstanbul: Doruk Yayınları, 2011), 24.

³⁸ Güvemli, a.g.e., 10-16.

³⁹ Gerard Betton, *Sinema Tarihi*, çev. Şirin Tekeli, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1986), 20-29.

de insanların ilgisini üzerinde toplayarak gelişmeye devam etmiştir. Sinema; yazılı yayınlara oranla çok daha fazla insana ulaşabilmiş ve içerdiği mesajı iletebilmiştir.⁴⁰

1.2. Türkiye’de Sinema Tarihi

Ülkemiz açısından baktığımızda sinema tarihi 20. yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. Ancak, o dönemde Yedinci Sanat olarak tanımlanan sinemanın gelişiminin, diğer ülkelerle kıyaslandığında daha yavaş olduğu görülmüştür.⁴¹ 1905 yılında çekilen ve yapımcısı bilinmeyen film, ilk film çalışması olarak kabul edilmiştir. Bu filmin; Selim Sırrı Tarcan’ın rehberliğinde çekildiği bilinmektedir. Bu bilgiden yola çıkarak film yapımcılarının yabancı olduğu düşünülmektedir. Çekildiği yer ise Yıldız Camii’nin ikinci avlusudur. Bu film 1905 yılında çekilmiştir ve ülkemizde çekilen en eski filmlerden biridir. Fakat filme dair resmi bir evrak olmadığı için ilk film sayılmamaktadır.⁴²

“Rus Abidesinin Yıkılışı” isimli film, daha öncesinde yapılan yabancı filmleri saymazsak, “ilk yerli yapım film” olarak kayıt altına alınmıştır. “Rus Abidesinin Yıkılışı” ile ilgili görüntüler günümüze ulaşmamıştır. Ama sinematograf görüntülerine bakıldığında profesyonelce yapılmış bir film olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Ortadan kayboluş sebebinin, üzerine başka filmler çekilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu ilk film örneğini, Sedat Simavi’ye ait olan “Pençe” ve “Casus” adlı filmler takip etmektedir.

⁴⁰ Bilal Yorulmaz, *Sinema ve Din Eğitimi*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, (2010), 80.

⁴¹ Güvemli, a.g.e., 8.

⁴² Selahattin Önder - Ahmet Baydemir, “Türk Sinemasının Gelişimi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/2 (Aralık 2005), 118.

Görsel 2:“Rus Abidesinin Yıkılışı” İsimli Türk Yapımı, İlk Film Olduğu Tespit Edilen Filme Ait Afiş.⁴³

Kaynak: Şükran Kuyucak Eser, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, (İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları, 2010), 13.

Genel olarak Türk sinema tarihi;

- İlk Yıllar (1914-1922)
- Tiyatrocular Dönemi (1922-1939)
- Geçiş Dönemi (1939-1950)
- Sinemacılar Dönemi (1950-1970)
- 1970’ler Karşıtlıklar Dönemi (1970-1980)
- 1980 Sonrası Darbe Dönemi (1980-2010)⁴⁴ şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Sinema sanat dalları içerisinde evrensel olarak bilinmektedir. Sinemanın etkisi altına aldığı insan sayısının çokluğu, sürekli gelişerek yoluna devam etmesi ve farklı tekniklerle dünyaya ulaşması bu düşüncenin gerçekliğini göstermektedir.⁴⁵ Çocuklar söz konusu

⁴³ Şükran Kuyucak Eser, *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, (İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları, 2010), 13.

⁴⁴ Kuyucak, a.g.e., 2.

⁴⁵ Sergey Ayzenştayn, *Bir Sinemacının Düşünceleri*, çev. Azmi Arna, (İstanbul: Yol Yayınları, 1975), 7.

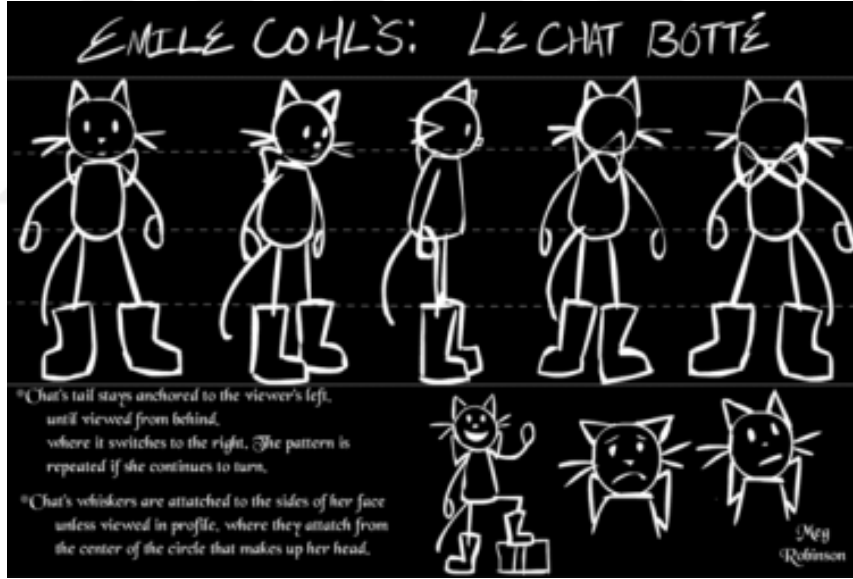
olduğunda ise sinemanın oluşturduğu büyük etkiyi çizgi filmlerin oluşturduğu görülmektedir.

2. BÖLÜM: ÇİZGİ FİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Dünya’da Çizgi Filmlerin Gelişimi

Çizgi film tarihini, yapılan çalışmalar düşünüldüğünde binlerce yıl önce mağara duvarlarına çizilen resimlerdeki figürlere kadar götürmek mümkündür. Dünyanın çeşitli bölgelerinde rastlanan mağara resimleri, düşünüldüğünde çizimlerle anlatılmaya çalışılan yaşamsal görüntüler gibidir.⁴⁶ 19. yüzyılın ilk çeyreğine bakıldığında çeşitli isim ve özelliklere sahip oyuncakların üretildiği görülmektedir. Bu oyuncaklar vesilesiyle, basit el yapımı resimlere, çeşitli yöntemler kullanılarak hareket katılmıştır.⁴⁷ Başlangıçta çizgi film şeklinde isimlendirilen bu yöntem, daha sonraları animasyon ismini almıştır.⁴⁸ Animasyon ismini verdiğimiz bu filmlerin temeli, Fransız sanatçı Emile Cohl tarafından atılmıştır. Günümüz şartları düşünüldüğünde bu çalışma, profesyonel gözükmese de ortaya çıktığı tarihte, izleyicinin dikkatini üzerine toplamıştır.⁴⁹

Görsel 3: Emile Cohl’a Ait Çizimler.⁵⁰

Kaynak: Alchetron, “Emile Cohl” (Erişim 25 Temmuz 2024).

⁴⁶ Göktepe, a.g.e., 5.

⁴⁷ Tunç Emre Doğramacı, *Başlangıçtan Günümüze Animasyon-Sinema İlişkisi*, (Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011), 12-16.

⁴⁸ Karaca, a.g.e., 56.

⁴⁹ Fethi Kaba, *Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992), 13.

⁵⁰ Alchetron, “Emile Cohl” (Erişim 25 Temmuz 2024).

Animasyon karakterlerinin günümüzdeki halini almaya başlaması 20.yüzyılın ilk yarısında “Felix the Cat” adlı çizimle ortaya çıkmıştır. 1920 yılında Otto Messmer tarafından oluşturulan Kedi Felik (Felix the Cat) karakterine daha sonraları canlandırma çalışması yapılmıştır. Ortaya çıktığı senelerde çok ilgi gören Felix ilk “yıldız” canlandırma karakteri olarak adını hafızalara kazımıştır.⁵¹

Görsel 4: Felix The Cat Karakteri.⁵²

Kaynak: Türker, a.g.e., 231.

1930’lu yıllarda, Felix’e; Amerika’da meydana getirilen ve insanların dikkatini çeken bir rakip çıkmıştır. Yeni rakip ve star Walt Disney stüdyolarında ortaya çıkan ve gelişen Mickey Mouse’dur.⁵³ Günümüzde bile insanların özellikle de çocukların ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Görsel 5: Mickey Mause Karakterinin İlk Çizimlerinden Biri.⁵⁴

Kaynak: Türker, a.g.e., 231.

⁵¹ İbrahim Halil Türker, “Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı”, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1/2 (Ocak 2011), 231.

⁵² Türker, a.g.e., 231.

⁵³ Türker, a.g.e., 231.

⁵⁴ Türker, a.g.e., 231.

Bu çalışmalar, çizgilerden oluşmuştur. 1976 yılında Ed Catmull'ın ortaya koyduğu "Future World" adlı çalışma animasyon olarak adlandırılan ilk canlandırma olmuştur. Bilgisayar üzerinde oluşturduğu yazılım çalışmasıyla Ed Catmull, çizimlerini üç boyutlu bir hale getirmiştir. Bu çalışmayla günümüz animasyonlarının ilk örneğini ortaya koymuştur.⁵⁵ Bu çalışmalar sayesinde animasyon çizgi filmlerin gelişimi devam etmiş, çocukların zevk alarak izlediği programlar arasında yerini almıştır.

2.2. Türkiye’de Çizgi Filmlerin Gelişimi

Ülkemizde çizgi filmlerin gelişim sürecine bakıldığında, 1900’lü yılların ilk çeyreğine kadar gidilebilmektedir. Ancak ciddi anlamda çizgi filmlerin orta koyulması ve gelişimin gerçekleşmesi 1950 yılından sonra olmuştur.⁵⁶ 1930’lar ve bunu izleyen yıllarda ise sinema ve çizgi film sektörü hem dünyada hem Türkiye’de gelişme göstermiş, alandaki çoğu sanatçının dikkatini çeken bir sanat türü haline gelmiştir. Cemal Nadir Gürel, “Amca Bey” karakteriyle ünlenen bir karikatürist olmuştur. Cemal Nadir Gürel’in çalışması 17 Eylül 1931 tarihinde Artist dergisinde kendine yer bulmuştur. Fakat Cemal Nadir "Amca Bey Plajda" adını verdiği bu ilk çizgi film denemesini sonuçlandıramamıştır.⁵⁷

Görsel 6: Cemal Nadir’in Amca Bey Tiplemesi.⁵⁸

Kaynak: Dergi Bursa, “Cemal Nadir – Amca Bey”. (Erişim 25 Temmuz 2024).

⁵⁵ Göktepe, a.g.e., 61.

⁵⁶ Karaca, a.g.e., 59.

⁵⁷ Anadolu Üniversitesi, (ANAÜ), “Türkiye’de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi” (Erişim 25 Temmuz 2024).

⁵⁸ Dergi Bursa, “Cemal Nadir – Amca Bey”. (Erişim 25 Temmuz 2024).

1940'lı yıllarda alandaki çalışmaların bir diğer sahibi olan Eflatun Nuri Erkoç "Dolmuş ve Şöförü" adını verdiği filmde direkt olarak film şeridi üzerine mürekkep ile çalışarak deneysel bir çalışma ortaya çıkartmıştır. Eflatun Nuri Erkoç'un çalışmasından elimize ulaşan film şeritleri bu anlamda ilk Türk çizgi film örneği kabul edilmiştir. "Zeybek Dansı" adlı filmde Nuri Erkoç ve Vedat Ar beraber çalışma yürütmüşlerdir. Eflatun Nuri Erkoç, akademi öğrencileriyle birlikte; Vedat Ar'ın yönetmeliğindeki filmin ortaya çıkmasına destek olmuştur. 1947 yılında ortaya koyulan "Zeybek Dansı" isimli çalışma ne yazık ki günümüze kadar erişememiştir. Tarihsel sürece baktığımızda elimize ulaşan kaynaklar ve döneme şahitlik etmiş sanatçılardan elde edilen bilgilere dayanarak söyleyebiliriz ki; Türk çizgi film ve canlandırma sineması tarihinde 1950'li senelere kadar ciddi manada bir adım atılmamıştır. "Evvel Zaman İçinde (Nasreddin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan)" adlı çizgi film ise Türkiye'de olgun anlamda ortaya konan ilk çizgi film olmuştur. Bu film uzun zaman Türk Canlandırma Tarihinin ilk örneği olarak kabul edilmiştir.⁵⁹

Çizgi film çalışmaları hızlandıkça ve ilgi gördükçe, pek çok yapımcı dünyada popüler olan bu akımdan esinlenerek yurt dışında eğitim almaya yönelmiştir. Fakat teknik donanım yetersizliği sebebiyle Türkiye'de yarım kalmış filmlerin negatifleri yurt dışına çıkarılınca birçok kayıt kaybolmuştur. Başarı elde edemeyen bu denemeler sebebiyle çizgi film sektörü ara vermek durumunda kalmıştır, 1960 yılında çizgi film sektörü reklam sektörü ile birlikte çalışmaya başlamış ve tekrar hareketlilik kazanmıştır. Çekilen çizgi reklamlar insanların dikkatini oldukça çekmiş ve bu nedenle ekranlarda sıklıkla yer bulmuştur. İnsanların alakalarına rağmen 1960'lı yıllara kadar uzun metrajlı çizgi filmlere rastlanmamıştır. Atılan başarısız adımlar olsa da kısa zaman içerisinde karikatüristler tarafından gerçekleşen atılımlar neticesinde, yeni çizgi film çalışmaları ortaya çıkmıştır. 1968 senesinde yapımı tamamlanan "Koca Yusuf" adlı çizgi film, bu alanda ortaya çıkan önemli çalışmalardan biri olmuştur.⁶⁰

⁵⁹ ANAÜ, "Cemal Nadir – Amca Bey".

⁶⁰ Karaca, a.g.e., 59-60.

Görsel 7: Oğuz Aral’a Ait Olan “Koca Yusuf” Çizgi Filminden Bir Sahne.⁶¹

Kaynak: Karaca, a.g.e., .60.

Bu çizgi filminden sonra özgün manada ilk Türk çizgi film örneği olarak isimlendirilen Mehmet Celal Ülken’e ait “Kibritler ve Böcü” kısa filmi 1967 senesinde Robert Koleji’nin tertip ettiği Hisar Kısa Film Turnuvası’nda finale çıkmıştır. Uluslararası mecrada ilk defa yarışmaya katılan; Osmanlıca kaligrafi sanatı kullanılarak ortaya konan “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü” isimli eser 1967 senesinde adından sıkça söz ettirmiştir.⁶²

Görsel 8: Tonguç Yaşar’ın, "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" Filmine Ait Bir Kare, 1970.⁶³

Kaynak: Türker, a.g.e., 236.

⁶¹ Karaca, a.g.e., .60.

⁶² Karaca, a.g.e., 60.

⁶³ Türker, a.g.e., 236.

Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü filmi, geleneksel Türk sazlarına ve melodilerine yer verilen bir yapımdır. “Minel Aşk” öğretisini benimseyen ve anlatmaya çalışan film, zamanı düşünüldüğünde alana katkı sağlamış bir eserdir. Bu yıllarda ortaya koyulan çizgi filmlerin tamamına yakını Türk Kültürünü anlatan, içinde kültürel öğeler barındıran çalışmalar olmuştur. Tarihi karakterler, çizgi filmlerle canlandırılarak çocukların dikkatini çekecek biçimde içeriğe katılmaya çalışılmıştır.⁶⁴ Özgün çizgi film örneklerini görmeye başladığımız bu dönemde çizgi filmler aracılığı ile çocuklara kültür aktarımı anlamında, olumlu mesajlar verilmeye çalışılmıştır.

1980’li yıllarda toplumsal farkındalığı artırmak maksadıyla seyirci ile buluşan çizgi filmlerden biri Derviş Pasin ve Ateş Benice’ye ait olan “Karınc Ailesi” isimli çizgi film serisi olmuştur.⁶⁵ Bu çizgi filmler ile sadece çocukların değil yetişkinlerinde dikkati çekilmeye çalışılmıştır.

Görsel 9: Karınc Ailesi Çizgi Filminden Bir Sahne.⁶⁶

Kaynak: Serdar A., “Türkiye Animasyon Tarihinden Kısa Kısa Notlar”

Türkiye’nin ilk kanalı Türkiye Radyo Televizyonu ile birlikte, televizyonun kullanımı artmış, bu durum sinemaya ilgiyi azaltırken televizyonda seyircinin beğenisine sunulan filmlerin ve reklamların hazırlanmasını sağlamıştır. Bu ihtiyaç gözetilerek, anlatımlarının

⁶⁴ Taş Alicenap, a.g.e., 15.

⁶⁵ Serdar Altunoğlu Animation Conceptart (Serdar A.), “Türkiye Animasyon Tarihinden Kısa Kısa Notlar” (Erişim 25 Temmuz 2024).

⁶⁶ Serdar A., “Türkiye Animasyon Tarihinden Kısa Kısa Notlar”

daha basit olması sebebiyle reklam filmlerinde, çizgi filmlere yer verilmeye başlanmıştır. Bu gelişme çizgi film sektörünün hızla ilerlemesi sonucunu ortaya çıkartmıştır. Anlatım kolaylığı sebebi ile tercih edilen reklamları, kültürümüzü çocuklara benimsetmeyi amaçlayan çizgi filmler izlemiştir.⁶⁷ 90'lı senelerde çizgi filmler yeniden önemli hale gelmeye başlamıştır ama önemli bir çalışma ortaya çıkmamıştır. Mesela bu yıllarda oluşturulan çizgi filmlerden olan UGY adlı eser, benzerleriyle aynı sonu paylaşmış ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle kısa sürede gösterimden kaldırılmıştır.⁶⁸ İlk dönem çizgi filmlerinde olduğu gibi 90'lı senelerde de çocuklara kültür aktarımı kaygısı güdüldüğü görülmektedir.

Görsel 10: Orhan Büyükdoğan'a ait, "UGY" Filminden Bir Kare, 1990.⁶⁹

Kaynak: Türker, a.g.e., 237

Sektörü geliştirecek olan zorunlu eğitimlerin verilememesi, teknik donanım eksikliği gibi olumsuz sebepler nedeniyle, alana ilgi duyan kişiler yurt dışına çıkmıştır. Özel televizyon kanallarının sayısındaki artış ile birlikte, yurt dışından getirilen birçok çizgi film ülkemizde yayın hayatına başlamıştır.⁷⁰ Kültürel manada bizim çocuklarımıza yabancı olan yapımların sektördeki hızlı gelişimi, çizgi filmler ile değer ve kültür aktarımı sağlama konusunda düşündürücü olmuştur.

⁶⁷ Kaba, a.g.e, 179.

⁶⁸ Türker, a.g.e., 237.

⁶⁹ Türker, a.g.e., 237.

⁷⁰ Türker, a.g.e., 236.

Bu alanda yetkin olabilecek kişileri eğitme konusunda akademik araştırmaların yetersiz olması, ülkemizde animasyon çalışmalarının gelişimini yavaşlatmıştır. 1990 senesinde akademik hayatına başlayan Anadolu Üniversitesi “Çizgi Film” bölümü alanda bir ilk olarak kabul görmüştür.⁷¹ 1990 yılında başlayan alandaki bu ilk atılım bize geç kalındığını göstermektedir.

Devlet kanalının ve özel sektörde yayına devam eden kanalların canlandırma sanatına hak ettiği değeri vermemeleri nedeniyle; yurt dışına çıkan canlandırma sanatçıları eserlerine burada çalışma alanı bulmuşlardır. Dünyada seyirci ile buluşan canlandırma filmlerinin gösteriminde aktif rol almışlardır. Çeşitli sebeplerle yurt dışına giden ve bu çalışmalarda yer alan Türk sanatçılar çeşitli başarılarla imza atmışlardır. Cemre Özkurt’un; Spiderman, Xman, Disney Micky Mouse Twice gibi filmlerde canlandırma çalışmaları yapması, Kaan Kalyon’un; Define Gezegeni’nin senaryosunda payı olması, Tahsin Özgür’ün; Tarzan filminde önemli sahnelerle imza atması, Şahin Ersöz’ün; daha da ileri giderek Dream Works şirketinin ortaklarından olması, Taylan Erdem’in; Kayıp Balık Nemo, Karınca-Z gibi filmlerin arka sahnelerini yapması, buna örnek oluşturmaktadır.⁷²

Çocukların beğenisine sunulan “TRT ÇOCUK” kanalı 2008 yılında, Türkiye Radyo Televizyonları tarafından kurulmuştur.⁷³ TRT Çocuk, Türkiye’nin ilk ve yerli çocuk kanalı olmuştur. Bir ilk olması açısından yerli çizgi film sektörüne katkı sağlamıştır. Kurulma amacını sorumluluklarını bilen ve kültürel değerlerini benimsemiş bir nesil yetiştirmek olarak tanımlamıştır. TRT çocuk kanalı, ülkemizde üretilen tamamen yerli birçok çizgi filme ev sahipliği yapmıştır. Sektördeki onlarca yabancı yapımla yarışarak, başarı elde etmiştir. TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmler, birçok programı geçerek reyting oranlarını her geçen gün yükseltmiştir. Bu çizgi filmlere; Bulmaca Kulesi, Pepee, Köstebekgiller, İbi, Canım Kardeşim, Doru, Keloğlan Masalları, Aslan, Elif’in Düşleri, Rafadan Tayfa⁷⁴ ve tezimizin konusu Yusufname gibi yapımları örnek verebiliriz. Bahsedilen çizgi filmler, kazandıkları reytingler ile ilgi çekici ve başarılı yapımlar olduklarını göstermişlerdir. Renkli görüntüleri ve konuları ile çocukların ilgisini çeken bu çizgi filmler, yetişkinler açısından bakıldığında ise güvenli içerikleri sebebiyle tercih edilmişlerdir.

⁷¹ Göktepe, a.g.e., 72.

⁷² Türker, a.g.e., 238.

⁷³ Vikipedi Özgür Ansiklopedi (Vikipedi), “TRT Çocuk – Vikipedi” (Erişim 7 Mart 2025).

⁷⁴ Karaca, a.g.e., 64.

2.3. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

1 Mayıs 1964 tarihinde, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, kamu adına radyo ve televizyon yayınlarını ortaya koymak maksadıyla ve özel yasayla, özerk bir kamu tüzel kişiliğiyle kurulmuştur. 6 Mayıs 1927 tarihindeki ilk radyo ve 31 Ocak 1968 tarihindeki ilk televizyon yayının ardından, bugün dünyanın 7 kıtasına 17 televizyon, 17 radyo kanalı ve sayısal platformları ile 41 dil ve lehçede yayın yapan TRT, Türkiye'nin uluslararası alanda etki olan yayıncılık markası olmuştur.⁷⁵

954 sayılı kanun ile, TRT'nin "Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine yardımcı olmak" görevi ile "Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak" yayın ilkesi; doğrudan eğitime dair rolü hakkında bilgi vermiş ve ayrıca bu araştırma için dayanak noktası oluşturmuştur.⁷⁶ İşte bu amaç doğrultusunda kamu yayıncısı olan TRT'nin, tezimize konu olan Yusufname gibi birçok çizgi filmin yer aldığı çocuk kanalı olan TRT Çocuk yayın hayatına başlamıştır.

2.4. TRT Çocuk

TRT'nin bünyesinde 2008 senesinde kurulan TRT Çocuk kanalının; izleyici hedef kitlesi çocuklar olmuştur. Bu hedef doğrultusunda çocuğu merkeze alarak yayın yapmıştır. TRT Çocuk, seyircilerini oluşturan çocukların gelişimini olumlu desteklemek için kamunun yararını gözeterek yayınlarını sürdürmüştür. TRT Çocuk beğeniye sunduğu yayınlarında; evrensel ahlaki ilkeleri, milli gelenekleri ve manevi değerleri ön planda tutmak, Türk Milli Eğitimi'nin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak, rahatça anlaşılabilir, doğru, düzgün ve güzel bir Türkçe kullanmak, beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyecek konulardan uzak durmak⁷⁷ gibi önemli ilkeleri benimsemiştir. TRT Çocuk, benimsediği bu ilkeler açısından düşünüldüğünde tezimize konu olmuştur.

2.5. Çocuk ve Televizyon

Günümüzde tüm yaş aralıklarındaki insanlar televizyon yayınlarının hedefi konumundadır. Ama büyük dilimi oluşturan izleyici kitlesi çocuklardır. Yetişkin insanlar

⁷⁵ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kurumsal (TRT Kurumsal), "Tarihçe" Erişim 26 Temmuz 2024.

⁷⁶ Elektronik Kamu Bilgi Yönetim Sistemi (KAYSIS), "TRT Genel Müdürlüğü Mevzuatı Listesi" (Erişim 26 Temmuz 2024).

⁷⁷ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Çocuk (TRT Çocuk), "Hakkımızda" Erişim 26 Temmuz 2024.

televizyonda yayınlanan programlar ile ilgili biraz da olsa bilinçli ve istekli bir davranış şekli geliştirmektedir. Çocuklar ise televizyon programlarında seçicilik konusunda daha pasiftirler. Bu da çocuğun televizyon ile olan ilişkisini dikkat çekici hale getirmektedir.⁷⁸ Gelişimsel özelliklere bakıldığında çocukları etkileyen dış etkiler “ekran” olarak isimlendirilen “televizyon, bilgisayar, cep telefonu vb.” olarak düşünülmektedir. Teknolojinin hayatımızda yer almasıyla birlikte bahsettiğimiz ürünler de sıkça kullanıma konu olmaktadır. Hayatın bu alandaki gerçeklerinden uzaklaşmak mümkün değildir. Şu şartlar altında yapılması gereken ortaya çıkan etkiyi olumlu hale dönüştürmektir.⁷⁹ Televizyon izleyen insanlarla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. RTÜK tarafından yapılan bir çalışmaya göre okul dönemindeki çocukların televizyonda sıklıkla seyrettikleri programlar %72.1 ile çizgi filmler olmuştur.⁸⁰ Bu oranı düşündüğümüzde çizgi filmlerin kültür ve değer aktarımı açısından ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Çocuklar izledikleri çizgi filmlerdeki karakterlerden, olaylardan ve konulardan etkilenmektedirler. Tüm açılarından değerlendirildiğinde çocukların gelişimine uygun içerikte üretilmiş olan çizgi filmler çocukları olumlu yönde etkilemektedir. Tam tersi düşünüldüğünde ise sadece para kazanmak amacıyla ortaya konulmuş, çocuk gelişimi dikkate alınmadan üretilmiş çizgi filmler de çocukların olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır.⁸¹ Bu durum düşünülerek; tezimizde TRT Çocuk’ta yayınlanan Yusufname isimli çizgi film değerler eğitimi açısından ele alınmaktadır.

⁷⁸ Vildan Güneş, *Çizgi Film Karakterlerinin Çocukların Satın Alma Davranışlarında Etkileri*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 56.

⁷⁹ Mehmet Güngör, “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne, Baba Tutumları”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11/28, (Ocak 2014), .212.

⁸⁰ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları” (Erişim 26 Temmuz 2024).

⁸¹ Fatma Yaşar Ekici, “Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, *Türk – İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/5, (Aralık 2015), 70.

3. BÖLÜM: DEĞERLER

3.1. Değer

Değerin soyut bir kavram olması ve ilgi alanı açısından diğer disiplinlerin dikkatini çekmesi, ortak manaya gelen tek bir tanımı olmasını mümkün kılmamaktadır. Yazında değer, bireysel, toplumsal veya kültürel açıdan düşünülmesi, geçerliliği sürekli olan veya değiştirilemeyen bir özellik barındırması, kalıtsal ya da doğumdan sonra edinilen olması gibi değişik bakış açılarıyla açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir.⁸² Farklı alanlar değer kavramını kendi alanları odağında tanımlamayı amaçlamaktadır. Değer kavramının algılanış biçimi ve nelerin değer kabul edilip nelerin kabul edilmeyeceği gibi görüş ayrılıkları sebebiyle ortaya farklı tanımlar çıkmaktadır. Bu sebeple alan yazında değer kavramıyla ilgili çeşitli tanımlar yer almaktadır.⁸³

Değeri, kişisel ya da kişinin davranışları açısından tanımlayan düşüncelere göre; değerler, davranışlar ile ilgilidir. “Niçin böyle davranıyoruz?” sorusuna cevap olarak “çünkü” diye başlayan cümleler kurarız ve bu cümleler değerler öne sürerek devam etmektedir. Bireyin davranışını manalı kılan ana şey ise bu değerlerdir. Ama değerler, davranış ile ortaya çıkana kadar görünmemektedir. Değerleri toplumsal açıdan tanımlamaya çalışan düşüncelere göre, “kültürün devamlılığı” ana ve temel noktadır. Toplumsal görüş açısından değer, toplumu bir arada tutan, toplumdaki ortak bağı kuvvetlendiren özelliktedir ve kültürün sonraki nesillere aktarılması için gereklidir. Toplum tarafından benimsenmiş kriterleri belirli boyutlarda, kullanıma uygun hale dönüştürmektedir. Değerleri değerlendirme vasıtası olarak düşünen bakış açılarına göre ise değerler, bireylerin bir varlığa anlam yüklemede, kişilerin sahip olduğu özellikleri, dilek ve arzuları, davranışları değerlendirmede kullandıkları ölçütlerdir. İnsan psikolojisi temelinde değerleri açıklamaya çalışan düşünce yapılarına göre değerler, karaktere, güdülenmeye ve davranışa doğal yollarla bağlanan psikolojik yapılardır. Değerler, kültürde yer tutan grupların, toplumların, bireylerin tanımlanmasında, zaman içindeki değişimlerinin takip edilmesinde kullanılmaktadır.⁸⁴

⁸² Yıldırım, vd., a.g.e., 19.

⁸³ Furkan Kazak-Bilal Yorulmaz, “Oğlan, Köstebek, Tilki ve At Kısa Animasyon Filminin İçerdiği Değerler Açısından İncelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6/11 (Haziran 2024), 291.

⁸⁴ Yıldırım, vd., a.g.e., 19-22.

Değerler Eğitimi konusunda kıymetli çalışmalar yapan Bacanlı, konu ile ilgili görüşlerini şöyle ortaya koymaktadır: “İnsanlar diğer insanların kendileri ile aynı doğrultuda tercihler yapmalarını, ortak davranışlar sergilemelerini arzularlar. Böylece özgüvenleri artar. Ortak davranışlar ve düşünceler sergilemeyi önemli bulan insanlar çocuklarına da bu değerleri iletme, onları da kendileri ile ortak paydalarda buluşturmak isterler. Bu açıdan, insanlar evrensel değerlerle birlikte ve bazen evrensel değerlerden bile önce, milli değerlerin çocuklara aktarılmasını isterler.”⁸⁵

Aydın’a göre, “değer”: “Sosyal açıdan bakıldığında, bireye ve topluma faydalı, birey ve toplum için arzu edilir, birey ve toplum tarafından istenilen her şey olarak açıklanmaktadır.”⁸⁶ Değer, kişilerin rastgele bir birey, varlık, olay, durum vb. karşısında belirgin hale getirdiği hassasiyetleridir. İnsani, ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda meydana gelebilecek olan bu duyarlılıkların kanıksanması ve içselleştirilmesi süreci, değerler eğitiminin ana aşamasını ortaya çıkartmaktadır. Sevgi, saygı, dürüstlük, cesaret, doğruluk, yardımlaşma, temizlik, nezaket, hoşgörü vb. değerler genel olarak benimsenmektedir. Bahsedilen tüm değerlerin merkezinde insan bulunmaktadır. İnsan ise, fitrat üzere yaratılmıştır. Değerlerin ortaya çıkışı ve davranış haline dönüşmesi ”Yaratılış Kanunu” üzere yapılmaktadır. İnsan yaratılışı doğallığa ve ölçülü olmaya yatkındır. Aristoteles: “Her şey vasat üzeredir” diyerek bu gerçeğe dikkat çekmektedir.⁸⁷

Sosyolojik manada değer, “bir grup insanın ya da toplumun kendi varlığını, birliğini, işleyişini ve devamlılığını sağlamak ve sürdürmek için mensuplarının çoğunluğuyla doğru ve gerekli oldukları düşünülen; bu insanların ortak duygu, düşünce, amaç ve çıkarlarını yansıtan genel hale gelmiş ana ahlâki ilke veya inançlar” olarak açıklanmaktadır.⁸⁸ Eğitim Felsefesi kendi penceresinden bakarak değerleri açıklamaya çalışmaktadır. Yapılmaya çalışılan açıklamayı özetlersek; eğitim açısından konumuzun daha açık hale gelmesine katkı sağlamış olacaktır. İdealistler; evreni, sonsuz ve herkes için geçerli saydıkları kavramlarla açıkladıklarından, değerleri de evrensel ve tüm insanlara yansıtılabilir maddeler olarak görmektedirler. Ahlaki ilkeler kültürdeki değerleri ve bu değerleri anlamlı kılan bilgiyi oluşturmaktadır. Felsefe, sanat, tarih,

⁸⁵ Yaman, a.g.e., 16.

⁸⁶ Aydın, a.g.e., 39.

⁸⁷ Yaman, a.g.e., 17-18.

⁸⁸ Zehra Güden Altınış, *9-11 Yaş Çocuklara Yönelik Türk Yapımı Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi (TRT Çocuk Örneği)*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021), 7.

edebiyat ile ilgili dersler, ortak değerlerin nesiller arası iletimini gerçekleştirmektedir. Realistler de; aynı oranda insanların kuramlarını doğal, fiziki ve sosyal yasaları göz önünde bulundurarak şekillendirmekte, kendiliğinden var olan doğa yasalarının herkes için geçerli olduğunu söylemektedirler. Sonu olmaması nedeniyle de değerleri bu temelde geliştirilip inşa etmektedirler. Pragmatistler ise; bu görüşe zıt bir şekilde değerlerin zamana, yere ve durumlara bağlı olarak değişken olduğunu savunmaktadırlar. Pragmatistler açısından evren devamlı değişkenlik gösterdiğinden; değerler de değişkenlik göstermektedirler.⁸⁹

Felsefeden ayrı bir şekilde, Psikoloji değer problemini farklı bakış açılarıyla değerlendirmektedir. Psikolojide değerın önemi belirlenirken; insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı role bakılmaktadır. Bilhassa ahlâkî davranış açısından değer, bir insanın çeşitli kişilere ait özellikleri, arzu ve beklentileri, davranışları göz önüne alırken yararlandığı ölçütler olarak açıklanmaktadır.⁹⁰

Genel olarak değerler; kişinin yaşantısının, içinde yaşadığı toplumun kültürünün ve sosyal çevresinin etkileşimi sonucu oluşan, öncelik sırası kişiden kişiye değişebilen ve ancak davranışlarla sergilendiğinde işaret edilebilen, bireyin yaşam ile ilgili inandıklarını ve ilkelerini yansıtan soyut nitelikler olarak açıklanmaktadır. Kazanılan değerlerin insanın gelecekte karakterini, bakış açısını, davranışlarını, hatta yaşamını belirleyecek faktörler oldukları için, kişinin evrensel değerlerin bilincinde olması, ihtiyaç duyduğu değerleri edinmesi, yeni değerler kazanması; tüm değerleri karakterinin temeli haline dönüştürerek davranış olarak sergilemesinin gerekli olduğu belirtilmektedir. Hayat boyu süregelen bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine “**değerler eğitimi**” adı verilmektedir. Değer edinme sürecinin, erken dönemde aile ile başladığı; örgün eğitim kademelerinin farklı basamaklarında duygu oluşturma ve değer kazandırma faaliyetleriyle sürdürüldüğü belirtilmektedir. Ailede, okulda, toplumda ve medyada “sevgi, saygı, hoşgörü, cesaret, sorumluluk, vakur, adalet, aileyi önemseme, bağımsızlık ve özgür düşünebilme, iyimserlik, diğergamlık, duyarlı olma, dürüstlük, vefa, temizlik, konukseverlik, vatanseverlik” gibi değerlerin yapılacak faaliyetler ve etkinliklerle hayata uygulanmasının, davranışa aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır.⁹¹

⁸⁹ Vedat Aktepe - Selma Yel, “İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7/3, (Temmuz 2009), 610.

⁹⁰ Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*, (İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınları, 1998), 29.

⁹¹ Yaman, a.g.e., 18-22.

Milli Eğitim Bakanlığı, değerler eğitimi çalışmalarının okullarda nasıl devam ettirileceğine dair bir genelge yayınlarak hem bu çalışmalara verdiği önemi ortaya koymakta hem de eğitimcilere rehberlik yapmaktadır:

“İnsanı ve toplumu tehdit eden risk ve sorunların çözümünde toplumsal yaşantımızın temel yapısını oluşturan millî, manevî, sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerimizden olan yardımlaşma, dayanışma, duyarlı olma, hoşgörü, misafirperverlik, adil olma, vatanseverlik, doğruluk, paylaşımcı olma, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı gibi değerlerimiz önemli bilgi kaynağımızdır.

Eğitim Sistemimiz, hedef kitlesi olan öğrencilerimize; bilgi, beceri, tutum kazandırmanın yanında onların, temel ve insani değerleri kazanmış iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak görevini üstlenmiştir. Toplumsal hayatı oluşturan, ahlaki, insani, sosyal, manevî değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında önemli etken eğitimidir. Bu kazanımların öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır.

Bakanlığımız, değerlerimizi geliştirmeyi esas alan kültürel birikimimizi, 2003 yılından beri geliştirilen öğretim programlarına yansıtmıştır. Uygulamaya konulan programlarımızın esas öğeleri arasında değerlerimiz de yer bulmuştur.

Okulun; her öğrencinin ayrı bir değer olduğunu kabul etmesi "Değerler Eğitiminde" bireyin değer alanı oluşturmasını sağlamaktadır. Değerler eğitimi toplumun tamamını ilgilendirdiğinden farklı yönlerden ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitim sistemini meydana getiren unsurların bu konuda duyarlılık ve bilinç kazanması kaçınılmaz bir gerekliliktir.”⁹²

Değerler toplumun temel taşlarındandır ve onu ayakta tutmaktadır. Temeli oluşturan her bir değer kıymetlidir ve diğer değerler ile sıkı bir ilişki içindedir. Bu bağlantılardan birinin bozulması tüm temeli etkisi altına almaktadır. Değerler birbiri ile bağlantılıdır ve birbirinden ayrı olması düşünülememektedir. Bireyin yetiştirildiği ailesinden başlanılarak, yaşadığı toplumdaki sosyal ortamlar onun değerleri edinmesinde aracılık etmektedir ve her biri katkı sağlamaktadır. Bu basamaklardan biri olan okulun görevi ise; değerlerin toplumdaki herkes için son derece kıymetli, vazgeçilmez olduğunu öğrencilere öğretmek ve onların yaşamlarına bu değerlerin aktarılmasını sağlamaktır.⁹³ Ciddiyeti düşünüldüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın genel amaçları arasında;

⁹² Yaman, a.g.e., 19-21.

⁹³ Tabak, a.g.e., 21.

“Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini: Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek...”⁹⁴

ifadeleri ile yer almaktadır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, değerler toplum açısından önemlidir ve sürdürülebilir olmalıdır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 18 Temmuz 2017’de “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” başlığı ile bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiride değerler eğitimi üzerinde ciddiyetle durulmuş ve on kök değerden açıkça bahsedilmiştir. Bu değerler: “adalet, dürüstlük, öz denetim, sevgi, sabır, dostluk, sorumluluk, saygı, vatanseverlik, yardımseverlik” olmuştur.⁹⁵

3.1.1. Adalet

Türk Dil Kurumu, adalet kavramını; “Yasaların insanlara verdiği hakların herkesin kullanımına açık olması, türe”, “Hakka ve hukuka uygun olma, hakkı gözetme” ve “bireylerin şahsına uygun olanı, hak ettiğini verme, doğruluk” olarak tanımlamaktadır.⁹⁶ Adalet değerini ifade edecek farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Bunlardan insanın duygusal yönünü ifade eden tanımlardan biri insanlara mutluluk veren bir değer olmasıdır. Bunun sebebi adaletin, güvenlik duygumuzun temellerini oluşturuyor olmasıdır. Adalet duygusu kişisel olarak ve toplumsal açıdan hem huzurlu hem de güvende hissetmemizi sağlamaktadır. Temel olarak güvenlik duygumuzu doyurmaktadır

⁹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “Milli Eğitim Temel Kanunu” (Erişim 3 Ağustos 2024).

⁹⁵ MEB, “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine”

⁹⁶ TDK Sözlükleri, “Adalet”.

ve bu duygu hem bireysel, hem de sosyal yaşamımız içinde huzurlu olmamıza olanak sağlamaktadır.⁹⁷

3.1.2. Dürüstlük

Türk Dil Kurumu, dürüstlüğü; doğruluk olarak açıklamaktadır. Doğruluk ise; düşüncenin gerçeğe uygun olması, yargı ve önermelerin gerçeği yansıtması; düzgün ve doğru olmak, doğru olana uygun davranış, şeklinde tanımlanmaktadır.⁹⁸ Doğru kişi, aynı zamanda doğruluğa uygun olmayan davranışlardan uzaklaşan bireydir. Bu açıdan doğruluk, çok boyutlu bir erdem olarak kabul edilmektedir.⁹⁹ Örnek verirken adalet ve dürüstlük, doğruluk ile ilişkilendirildiğinde manalı bir hal almaktadır. Doğruluk aynı zamanda yalan söylememek olduğu için toplum adına önemlidir. Doğruluk ve dürüstlüğü değer vermeyen toplumlar, huzurun da olmadığı toplumlar olarak nitelendirilmektedir.¹⁰⁰

Değerler eğitimi açısından dürüstlük, bireye kazandırılması hedeflenen davranışlardan birisidir. İnsanlar ile ilişkilerinde sahte davranışlar ortaya çıkaran bireyler doğru ve seviyeli iletişim kuramamaktadırlar. Dürüst olmayan, karşısındaki insanların söylediklerinden doğru çıkarımlarda bulunamayan bireyin ilişkileri sağlıklı olmaktadır.¹⁰¹

3.1.3. Öz Denetim

Türk Dil Kurumu öz denetimi; daha kıymetli bir hedefe ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya farklı bir amaca yönelme şeklini inceleyip kısıtlamasını, kendini kontrol etme becerisi olarak açıklamaktadır.¹⁰² Öz-denetimin, bireyin kişilik yapısı oluşurken faydalandığı önemli ve yararlı süreçlerden olduğu düşünülmektedir. Öz-denetim, insanın kendi ve dünya arasında daha iyi, daha faydalı olması için kendini geliştirme ve uygun duruma getirme sınırı olarak değerlendirilmektedir. Öz-denetim, bireyin içinden gelen dürtüsel karşı etkileri baskılama ya da dönüştürme yetisiyle birlikte

⁹⁷ Hacı Yunus Apaydın, “Adalet Nedir? Mahiyet Ve Keyfiyet”, *Bilimname*, 1/3 (Nisan 2018), 466.

⁹⁸ TDK Sözlükleri, “Dürüstlük”.

⁹⁹ Hayati Hökelekli, *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2013), 173.

¹⁰⁰ Nevzat Tarhan, *Güzel İnsan Modeli*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2011), 90.

¹⁰¹ Abdullah Yalnız-Yusuf Yılmaz, “Değerler Eğitimi Kavramı Olarak Dürüstlük Ve Dürüstlük Ölçeği (DÖ) Türkçe Formu: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17/34, (Aralık 2018) 653-654.

¹⁰² TDK Sözlükleri, “Öz Denetim”.

olumsuz davranışları uzaklaştırma ve onları ortaya çıkartmamasıdır. Öz-denetim ya da öz düzenleme, davranış istendik duruma getirme sınırı olarak da tanımlanabilmektedir.¹⁰³

3.1.4. Sevgi

Türk Dil Kurumu sevgiyi; bireyi herhangi bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlanma durumu sergilemesini sağlayan duygu; muhabbet,¹⁰⁴ olarak tanımlamaktadır. Sevgi değeri bütün değerlerin omurgasını oluşturmaktadır. Sevgi; fedakarlığı, özverili olmayı ve karşımızdaki insanın iyiliğini talep etmeyi gerektirmektedir. Sevgi adaletin kaynağıdır, merhametle beraberdir ve sanatların özünü oluşturmaktadır.¹⁰⁵

Sevgi insanların kaynaşmasını sağlayan ve onların ilişki kurmasını sağlayan, duygusal açıdan kenetleyen doğal, içsel bir yönelimdir. Bireyi diğer insanlardan ayırmayan, diğer insanlarla birleştiren aktif bir güçtür. Sevgi, insanın benliğini, kişiliğini yok etmeden diğer insanlar ve varlıklarla bütünleşmesidir.¹⁰⁶

3.1.5. Saygı

Saygı, kişiler açısından değişik şekillerde ele alınmakta olup, genel manada; değeri, fazileti, yararı, kutsal oluşu vb. gibi sebeplerle herhangi bir bireye ya da bir şeye karşı dikkatli ve tedbirli davranma tutumu ile başkalarına rahatsızlık vermeme duygusu şeklinde ifade edilmektedir. Aslen saygının özünde hürmet gösterme vardır. Saygı toplumsal yaşamda birlikte olabilmenin temelidir.¹⁰⁷

Türk Dil Kurumu'na göre ise saygı; değeri, fazileti, olgunluğu, faydalılığı, kutsallığı nedeniyle bir insana, bir şeye karşı dikkatli, özenli, tedbirli davranış sergilemeye sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram şeklinde tarif edilmektedir.¹⁰⁸ Saygı birlikte yaşayabilmenin kurallarından biridir. Karşısındaki insanı anlayabilme, insanlar arası diyaloglarda dili kullanıp kendini düzgün ifade edebilme, toplumsal yasalara uyum sağlama gibi tüm toplumu içine alan ve bireylerin mutluluğunu, huzurunu tesis eden

¹⁰³ Veli Duyan vd., “Öz-denetim Ölçeği –ÖDÖ: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 23/1 (Nisan 2012), 26.

¹⁰⁴ TDK Sözlükleri, “Sevgi”.

¹⁰⁵ Aynur Kılıç, *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değerine Yönelik Algıları* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 38-40.

¹⁰⁶ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2011), 83.

¹⁰⁷ Erkan Kırıl, “Yöneticilik Zaman İster”, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1/1 (Ekim 2014), 9.

¹⁰⁸ TDK Sözlükleri, “Saygı”.

davranış şekli ve duygu aktarımıdır.¹⁰⁹ Saygı; her canlıya gösterilmesi gerekli olan bir tutumdur. Saygı bazen farklı inanıştaki insanlara duyulan hoşgörü ile bazen de bireyin çevreye karşı sergilediği duyarlılıkla ortaya çıkmaktadır. Dünyada yaşayan her canlı saygıyı hak etmektedir.¹¹⁰

3.1.6. Sabır

Kişiler yaşamlarında sıkılmalarına sebep olan, onları üzen, dayanma sınırlarını zorlayan durumlarla karşılaşmaktadırlar. Böyle durumlarda yaratılışlarının gereği olarak istemsizce sert tepkiler verebilmektedirler. İç dünyamızı etkileyen bu olumsuz duygularla başa çıkmada ve bireyin hareketlerinin temelinde sabır yer almaktadır. Çünkü sabır, bireyleri olumsuz duygulardan uzaklaştıran ve hayat şartlarını daha düzgün bir hale dönüştüren insancıl bir değerdir. Türk Dil Kurumu'na göre ise sabır; acı, fakirlik, haksızlık vb. üzücü olaylarla karşı karşıya geldiğinde sessiz olarak bu durumun düzelmesini bekleme erdemidir.¹¹¹

Sabır, farklı şartların ve durumların ardından bireylerde meydana gelen bunalım ve hayallerin yıkılması gibi olaylar karşısında sakin kalabilmektir. Sabır, insanın karşılaştığı güçlükler ve yaşadığı sorunlar karşısında soğukkanlı olması, sakinliğini koruması ve direnç göstermesi şeklinde açıklansa da zorluklara çözüm üretmeye çalışması ve zorluklar karşısında güçlü durabilmesini de ifade etmektedir. Karşı karşıya kalınan soruna boyun eğmemektir. İçinde bulunulan kötü durumla ilgili gösterebileceği tüm çabayı sarf ettikten sonra var olan durumla başa çıkmaktır. İçinde bulunulan sorunlar karşısında soğukkanlı olup onlara direnebilmektir.¹¹² Sabır, kişinin zorluklara karşı direnmesini sağladığı gibi sosyal hayattaki ilişkilerine de katkıda bulunan bir değerdir. Sabırlı insan acele etmeyerek, doğru kararlar vermeye çalışarak ilişkilerine yön verebilmektedir. Bu özelliği ile sabır, toplumun huzur içinde ve sakin bir hayat sürmesini hedeflemektedir. Üzerinden zaman geçtiğinde pişmanlık duyulacak davranışların yapılmasını engelleyen sabır, insanı ahlaki bakımdan da olgunlaştırmaktadır.¹¹³

¹⁰⁹ Tabak, a.g.e., 24.

¹¹⁰ Karaca, a.g.e., 34-35.

¹¹¹ TDK Sözlükleri, "Sabır".

¹¹² Tabak, a.g.e., 25.

¹¹³ Hayati Hökekleli, "Bir Değer: Tevazu/Alçakgönüllülük", *DEM Dergisi* 1/2 (Ekim 2007), 126.

3.1.7. Yardımseverlik

Türk Dil Kurumu'na göre, yardımseverlik; hayırseverlik olarak açıklanmaktadır.¹¹⁴ Yardımseverlik ifadesi, yardım etmek fiilinden türetilmiş, bileşik yapıda olan bir kelimedir. Kök kısmında olan “yardım” kelimesi sözlükte; “başka birinin faydası için kendi gücünü ve imkânlarını kullanma, yardım, başka bir ülkeye bağış amacıyla ya da borç şeklinde verilen para ve ihtiyaç malzemeleri, bağış, toplanan para” şeklinde ifade edilmektedir. Değer olarak ele alındığında yardımseverlik, söz konusu olan yardım şekillerini benimsemek ve bu amaç ile hayırda bulunmaktır. Yardımseverlik, özünde hem maddi hem de manevi iyiliği, katkıyı, desteği bulundurmaktadır.¹¹⁵

Yardımseverlik, bireyler arasındaki bağı kuvvetlendiren, sevgi ve kardeşlik gibi duyguları harekete geçiren ahlaki bir erdemdir. Bu değer diğer insanlara karşı sorumluluklarını tamamlamış olmanın verdiği duyguyu yaşatarak, öz saygıyı geliştirerek, bireyselleşme düşüncesinden uzak tutarak iç dünyamıza olumlu manada katkı sağlamaktadır. Din insanlarda yardımseverlik duygusunu olgunlaştıran durumlardan biridir. Yardımseverlik ve topluma katkı sağlayan diğer davranışlar hem İlahi hem dünyevi dinlerde öğütlenmektedir.¹¹⁶ Yardımseverlik toplumdaki bireyleri birbirleriyle kaynaştıran, aralarındaki eksiklikleri gideren, insanı kıymetli hale getiren olgular arasında yer almaktadır. Yardımseverlik; toplumun varlığını devam ettirmesi için sergilenen bir dayanışmadır. Maddi, manevi imkânları isteyerek ihtiyaç sahipleri ile paylaşmaktır. Bu kıymetli bir eylemdir. İnsanları birbirine yaklaştıırken aralarında görünmeyen, manevi bir köprü meydana getirmektedir. Yardımseverlik, diğer değerle de bağlantılıdır. Sevgi, fedakârlık, dostluk, hoşgörü hepsi yardımseverliğin içerisinde var olan ve yardımseverliği geliştiren değerlerdir.¹¹⁷

3.1.8. Sorumluluk

Sorumluluk, Türk Dil Kurumu'na göre; bireyin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarının sorumluluğunu alması, mesuliyeti olarak açıklanmaktadır.¹¹⁸ Sorumluluk, bireyin davranışlarının, içinde bulunduğu durumların

¹¹⁴ TDK Sözlükleri, “Yardımseverlik”.

¹¹⁵ Karaca, a.g.e., 35.

¹¹⁶ Necmi Karşı, “Psikolojik İyi Oluş ve Dindarlık İlişkisi: Trabzon İlahiyat Örneği”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (Haziran 2019), 60.

¹¹⁷ Tabak, a.g.e., 26.

¹¹⁸ TDK Sözlükleri, “Sorumluluk”.

farkında olması ve sonuçlarına katlanmasıdır. Bireylerin ileride manevi (ruhsal) olarak da sağlıklı olabilmesi için çocukluk yıllarından itibaren kazandırılmaya çalışılan davranışlar içerisinde yer alan sorumluluk; olgun hale gelmiş kişinin belirleyici karakter özelliklerindendir. Sorumluluk; şahsımız, ailemiz ve içinde yaşadığımız toplumumuz için ortaya koymamız gerekenleri; zorlama olmaksızın, isteyerek gerçekleştirmektir.¹¹⁹

Kişinin doğumuyla başlayan sorumluluklar hayatının sonuna kadar çeşitli şekillerde insanla birlikte olmaktadır. İnsan hayatının ilk yıllarından itibaren özellikle de eğitim-öğretim gördüğü senelerde çocukların yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır. Kişi ve çevresi için olumlu sonuçların oluşması bakımından bu sorumlulukların düzenli şekilde yerine getirilmesi gereklidir. Yerine getirilmesi gereken bu sorumluluklar ihmal edildiğinde olumsuz sonuçlar meydana gelebilmekte ve bu durum kişiye rahatsızlık vermektedir.¹²⁰

3.1.9. Dostluk

Dostluk, sık görüşen yakın arkadaşların birbirleri arasında kurduğu bağıdır. Dostluk; duyguda, inançta, düşüncede amaç benzerliği olan, birbirlerini içtenlikle, çıkarsız seven kişilerin sorunlara birlikte karşı koyması ve mutluluklarına ortak olmasıdır. Önemli değerlerden olan dostluğun temelinde karşılıklı beğeni, paylaşılan deneyimler, umursama, güven, kabul, saygı duymak ve samimiyet gibi duygular yer almaktadır. Arkadaşlığı içinde barındıran, dostluk, önce arkadaşlık ilişkisi kurmakla başlamakta; güven, içtenlik ve saygı ile olgunlaşmaktadır. Arkadaşlık gibi sevgi temeli üzerine kurulan dostluk, arkadaşlığa göre daha fazla zaman ve emek istemektedir.¹²¹ Türk Dil Kurumu ise, dostluğu; dost olma durumu, olarak açıklamaktadır.¹²²

Dostluk ve arkadaşlık insani ihtiyaçlardır. Çünkü bireyler fiziki açıdan doydukları gibi, manevi açıdan da doymak istemektedirler. Bu sebeple de arkadaşlık ve dostluk kurmaya ihtiyaçları vardır. Dostlarıyla zamanlarını, dertlerini, mutluluklarını,

¹¹⁹ Asuman Ergün - Sevgi Koç, “Veli ve Öğrenci Bakış Açısıyla Sorumluluk Değeri”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/4 (Ekim 2022), 1387.

¹²⁰ İhsan Onay-Yaşar Çelik, “Sorumluluk Değeri Etkinliklerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sorumluluk Kazanım Düzeylerine Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 44 (Mart 2022), 78.

¹²¹ Ali Gökalp, “Dostluk Değeri Üzerinde Sevgi ve Saygı Değerinin Yordayıcı Rolünün İncelenmesi”, 3. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 57/2 (2022), 1365.

¹²² TDK Sözlükleri, “Dostluk”.

heyecanlarını, sevinçlerini, acılarını, üzüntülerini paylaşmaktadırlar. İnsan doğru kişiyle yaşamını ve başkalarına söylemediklerini paylaşır, bu da rahatlayıp, mutlu olmasını sağlamaktadır. Bireyin mutlu olması da toplumu mutlu etmektedir. Bu nedenle dostluk değerinin gelecek kuşaklara aktarılması hem birey için hem de toplum için kıymetlidir.¹²³

3.1.10. Vatanseverlik

Vatanseverliğin eş anlamlısı yurtseverliktir ve Türk Dil Kurumu'na göre; yurt sever olma durumu, vatanperverlik, olarak tanımlanmaktadır.¹²⁴ Beken'e göre vatansever olmak; vatanını, devletini ve hayatını devam ettirdiği toprakları sevmeye erdemidir. G. W. Hegel'e göre vatanseverlik, büyük fedakârlıkların yanı sıra, günlük kabul edilen işlerde ve tüm durumlarda varlığını devam ettiren bir bilinçtir. Vatani sevmek, kişinin kendisinden başlayarak ailesini, çevresini, iş yaptığı kurumu, ülkesini ve vatandaşlarını kıymetli kabul etmesi ve onların varlığının farkında olmasıdır.¹²⁵

Vatan sevgisi, sıradan bir toprak sevgisi değildir. Çocukluk çağından itibaren şekil alan, ailemize duyduğumuz sevgi kadar önemli olan ve onu gerekirse canını ortaya koyarak korumayı gerektiren bir sevgidir. Vatan için çalışmak, mücadele etmek ve sorumluluklarını yerine getirmek de bu sevginin parçasıdır.¹²⁶

3.2. Değerler Eğitimi

Değer, kişiyi önemli kılan, kazandığı üstün özellikler ve donanımlardır. Benimsenen değerler kişinin ilerideki karakterini, hayata bakışını, davranışlarını, hatta yaşamını etkileyeceği için, insanın temel değerlerin farkında olması, ihtiyaç duyulan değerleri kazanması, yeni değerler içselleştirmesi; bu değerleri benliğinin ayrılmaz parçası haline getirerek davranışa dönüştürmesi gereklidir. Yaşam boyu süregelen bu değer kazanma/kazandırma basamaklarına “**değerler eğitimi**” adı verilmektedir.¹²⁷

Eğitimin amacının “ne olduğu” sorusu eğitimeiler açısından gündemden düşmeyen konulardan birisidir. Bahsedilen soru açısından bakıldığında bazı noktalar ön plana çıkmaktadır: İnsanın zihnini ve düşünme yetisini olgunlaştırmak, duygu ve irade yönünü

¹²³ Tabak, a.g.e., s.27.

¹²⁴ TDK Sözlükleri, “Vatanseverlik”.

¹²⁵ Ahmet Ali Avcı vd., “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri”, *İlköğretim Online* 16/4 (Ağustos 2017), 1559.

¹²⁶ Karaca, a.g.e., 39.

¹²⁷ Yaman, a.g.e., 18.

güçlendirip desteklemek ve bedenini eğitmektir. İnsanın hayatına sağlıklı devam etmesi ve çeşitli işleri başarıyla tamamlayabilmesi için bedeninin çeşitli eğitimlerden geçmesi ya da düşünme yetisinin güçlenmesi için sonuç çıkarma eğitimi alması ve bilgi iletilmesi eğitimin temel hedef ve görevlerindendir. Fakat biricik hedef ve amaç zihni eğitmek olmamalı insan bir bütün olarak düşünülüp olgunlaştırılmalıdır. Zihni ve bedeni tek başına eğitmek insanı daha akıllı ve güçlü yapabilir ama aklın ve gücün bütün insanlar hatta varlıklar için faydalı hale gelmesini ahlak ve değerler eğitimi sağlamaktadır.¹²⁸ Tek başına zihni eğitmek bireyin ve toplumun huzurunu tesis etmek için yeterli değildir.

Türk milli eğitiminin genel hedeflerinden olan “Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren insan yetiştirme” gayreti, değerlerin eğitimle iç içe olmasını istemektedir. Başarıyı ahlaki değerlerle birlikte sağlamayı amaçlayan Türk Milli Eğitim sistemi açısından değerler eğitimi, maruz kalınan olumsuz uyarılara karşı bireyin doğru davranışları sergilemesini amaçlamaktadır. Bununla beraber değerlerin toplumda düzeni sağlayabilecek bir etkiye sahip olduğu da vurgulanmaktadır. Değerlerin eğitim açısından önemli olması ve konu edinilmesi, sadece ülkemize özgü bir durum değildir. Dünyanın farklı bölgelerinde yer alan kültürler de benzer durumdadır. Eğitim ile olgunlaşması istenen değerler, farklı toplumlar için de ulaşılması istenilen tutumlardır. Edinilmesi istenilen bu tutumlar toplumdaki kişilerin karakterini, karakterler yaşayışları, yaşayışlar da toplumu etkisi altına almaktadır.¹²⁹ Toplumu etkileyen durumlarda bireyi ilgilendirmektedir.

Geçmişten günümüze değerler eğitimi; ailede, sosyal ve kültürel çevrede, okulda ve kitle iletişim araçlarında, verilmesi amaçlanan, eğitim şeklidir.¹³⁰ Toplumsal yaşamın devamlılığı, toplumsal değerlerin kuşaktan kuşağa aktarımı ile sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda değerler eğitimi devreye girmektedir. Değerler eğitiminin önemine, değerlerin benimsetilmişliği ve davranışa dönüştürülmesi üzerinden yaklaşılmaktadır. Değer öğrenilmesi, edinilmesi gereken bir kavramdır ve edinilmediği zaman nesiller arası aktarımı gerçekleşmemektedir. Aktarımın gerçekleşmesini sağlayan unsurlardan biri de

¹²⁸ Kaymakcan - Meydan, a.g.e., 137.

¹²⁹ Karaca, a.g.e., 45-46.

¹³⁰ Yıldırım, Demirel, a.g.e., 52.

değerler eğitimidir. Okul öncesi dönemde aileyle başlayan bu süreç, daha sonra okul, arkadaş çevresi ve medya gibi etkenlerin katılmasıyla devam etmektedir.¹³¹

İnsan ve toplum hayatında değerler eğitimi süreci düşünüldüğünde medyanın etkisi görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında çizgi filmlerin özellikle çocukların istedik davranışları elde etmesine olan katkısıyla, önemi ortaya çıkmaktadır. Samaniego ve Pascual, Değerler Eğitimi'nin televizyon aracılığı ile verilmesine ilişkin yaptıkları çalışmada televizyona sıklıkla boş vakitleri değerlendirirken seyredilen, okumaya ve çeşitli çocuk faaliyetlerine engel olacak şekilde bakılmaması gerektiğini söylemektedirler. Bu söylemlerin yanında, değerlerin diğer nesillere iletilmesi konusunda televizyonun belki daha da etkin bir şekilde kullanılmasının faydalı olacağını söylemektedirler. Televizyonda aktarılan olumsuz mesajların elenerek; televizyonun eğitim aracı olarak kullanılabileceğini savunmaktadırlar. Değerler eğitimine katkı sağlayan olumlu mesajların ise artırılması gerektiğini düşünmektedirler. Televizyonun değer aktarımında, eğitimle birlikte verildiğinde etkili bir araç olduğu düşüncesini ortaya çıkartmaktadırlar. Büyükbaykal, kitle iletişim araçları içinde büyük topluluklara erişebilme ayrıcalığı ile televizyonun genç bireyler üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Çocukların olumsuz içeriklerden uzak tutulmasıyla birlikte; çocuğun gelişimi için faydalı olan ve eğitsel geliştiriciliği yüksek olan yayınların televizyondaki yerinin sağlamaştırılmasını faydalı bulmaktadır. Bu çalışmayı destekler biçimde; Erdoğan da televizyonun çocukların hayatındaki etkisine vurgu yaparak, çocukların olumlu veya olumsuz şekilde televizyonun etkisi altında kalmasının bütünüyle programların içeriğiyle bağıntılı olduğunu söylemektedir. Çocuklar etkilendikleri ve benimsedikleri TV karakterlerinin sahip olduğu özellikleri, davranışları hayatlarında benimsemekte ve doğrudan içselleştirdikleri karakterin özelliklerini günlük yaşamlarına uygulayabilmektedirler. Çocuk kendi iradesi ile seçtiği ya da maruz bırakıldığı TV programının sahip olduğu içeriğe göre, kişisel davranış şekillerini ve toplumsal hayata bakış açısını oluşturabilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde; TV programlarının içerikleri, hem çocukların öz gelişimlerine olumlu katkı sağlaması açısından hem de milli

¹³¹ Muhammed Fatih Çimen, *Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 19.

kültür aktarımı konusundaki hassasiyet düşünülerek belirlenmektedir. Erdoğan’a göre; ancak bu yol izlenilerek televizyonun olumlu etkilerinden bahsedilebilmektedir.¹³²

Çocukların çizgi filmlere ulaşmak için başvurduğu araçlardan birisi televizyondur. Televizyon bir “anlamlandırma” sürecini oluşturmaktadır. Seyirci kitlesi ile televizyon arasında zihinsel bir bağ oluşmaktadır. Televizyon aracılığı ile iletilen mesajlar, kişiler üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki bırakmaktadır. Televizyon, insanların günlük yaşamlarında öğrendiklerini geliştiren, bu öğrenmelerin içeriğinde farklılıklara sebep olan, dünyayı yakınlaştıran bir fonksiyona sahiptir. Bu şekilde bir kitle iletişim aracı olması, çocuk tarafından içselleştirilen bilgilerin bazı değişme ve gelişmelere yol açtığını göstermektedir.¹³³

Günümüzde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bize değerler eğitimi gelecek nesillere aktarmanın önemini göstermektedir. Ailede başlayıp okul ile devam eden bu aktarımda, teknolojinin günümüzdeki etkisi ile birlikte, televizyonun önemi anlaşılmaktadır. Çocukların ilgisini daha çok çeken programların çizgi filmler olduğu düşünüldüğünde ise, değer aktarımı ve değerler eğitimi konusunda çizgi filmlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu durum düşünülerek tezimizde; Kamu yayıncısı olan TRT’nin çocuk kanalı TRT Çocuk’da yayınlanan “Yusufname” isimli çizgi film “Değerler Eğitimi” açısından incelenmektedir.

¹³² Çimen, a.g.e., 26-27.

¹³³ Fatma Yaşar Ekici, a.g.e., 72.

4. BÖLÜM: YUSUFNAME ÇİZGİ FİLMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞMESİ VE KARAKTERLERİ

Yusufname animasyon/çizgi filmi 2021 yılında Laciverd Fikir ve Tasarım Ajansı tarafından hazırlanarak yayın hayatına başlamıştır. Prodüksiyon ekibini; senaristler: Emir BUBLİS – Ebubekir KALKAN, yönetmenler: Ebubekir KALKAN – Naser MARATİBAVİL, yapımcı: Emre TÜLÜN, oluşturmaktadır. Hedef Kitle olarak “6-9 yaş grubu çocuklar” olduğu belirlenmiştir.¹³⁴

4.1. Genel Hikâye

Yusufname; her bölümde çocukların ilgi duyacağı macera dolu yolculuklarla birlikte karakterlerin kişisel büyüme ve öz keşiflerine odaklanmaktadır. Ana karakterler, maddi kazançların değil, içsel zenginliklerin peşinde koşmaktadır. Kahramanlarımız; maceraları boyunca, farklı engellerle karşılaşmakta ve bu engelleri aşarken cesaretlerini, zekalarını, kararlılıklarını sınamaktadırlar. Gerçek değerlerin dışsal başarılar veya maddi varlıklarla ölçülemeyeceğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca, insanların birbirlerini anlamaları, yardımlaşmaları ve birlikte çalışmaları gerektiğine işaret etmektedirler. Temelde, insanın iç dünyasının derinliklerine inerken, dış dünyadaki maceralar aracılığıyla bu içsel keşfi ve değerlerin farkına varmayı öğretmeyi hedeflemektedirler. Aynı zamanda hikaye; dostluk, dayanışma, cesaret, zeka, dürüstlük ve doğru karar alma gibi değerler etrafında şekillenmektedir. Karakterlerin birlikte çalışarak zorlukların üstesinden gelmeleri ve birbirlerine destek olmaları vurgulanmaktadır. Cesaret ve zeka sayesinde doğru kararlar almanın önemi üzerinde durulmaktadır. Dürüstlük ve içsel değerlerin dışsal görünüşten daha önemli olduğu mesajı da verilmektedir. Yan hikayelerde de benzer temalar işlenmekte ve izleyiciye çeşitli öğretiler sunulmaktadır. Özetle, hikaye; karakterlerin maceraları boyunca yaşadıkları deneyimlerden öğrendikleri değerlerin ve öğretilerin etrafında dönmektedir.¹³⁵

¹³⁴ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹³⁵ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.2. Yusufname Çizgi Filmi Karakterleri

4.2.1. Yusuf

Yusuf, 9 yaşında bir çocuktur. Belirsiz, masalsi bir zamanda Anadolu’da yaşamaktadır. Sade ama renkli giysiler giymektedir. Omzundan askılı belinde taşıdığı bir çantası vardır. Çantasının içinde de her gün aksatmadan yazdığı günlük defteri ve işine yarayabilecek bazı aletler bulunur. Kibrit, dürbün harita vs. Günün sonunda yaşadıklarını not eder ve bir süre sonra notlarını bir araya getirip bir kitap yazma hayali kurar. Yusuf, eski bir denizci olan ve her zaman güzel hikayeler anlatan dedesi ile iyi anlaşmaktadır. Akıllı, girişken, meraklı, anlamak için düşünen, öğrenmeye hevesli bir çocuktur. Neşelendiğinde kısa ama sesli bir kahkahası vardır. Maceracı ve önüne gelen fırsatlara cesurca atlaması onun ayırt edici özelliğidir.¹³⁶

Görsel 11: Yusuf.¹³⁷

Kaynak: Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.2.2. Zehra

Zehra, Yusuf’un süt kardeşidir. O da 9 yaşındadır. Zehra da en az Yusuf kadar cesurdur ve bir o kadar da merhametlidir. Yusuf’un hayal gücü ve maceraperestliği yanında Zehra’nın da problem çözebilen sayısal zekası vardır. Bilgeliği ve olaylara mantık çerçevesinden bakışı, birlikte atıldıkları macerada onlara yardım etmektedir. Köyde her

¹³⁶ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹³⁷ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

zaman birlikte vakit geçirmektedirler. Zehra'nın da hayali büyüdüğünde tabip olmaktır. Bu nedenle bitkileri çok sevmektedir.¹³⁸

Görsel 12: Zehra.¹³⁹

Kaynak: Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.2.3. Osman Dede

Yusuf'un dedesi Osman, neşeli tecrübeli bir yaşlıdır. Eskiden denizci olarak yaşadığı maceraları büyük bir hevesle anlatmaktadır. Anadolu'nun sıcaklığına sahiptir. Beyaz saçları ve sakalları ile pek sevimlidir. 70 yaşlarındadır ama oldukça çeviktir. Denizde çok kalmış olmaktan bazen orası burası ağrıaktadır. Keçileri ve tarlaları ile geçimini sağlamaktadır. Yusuf'un dedesinin ayırt edici özelliği maceralara ve hikayelere olan merakıdır. Hikaye anlatmayı sevmektedir. Yusuf ve Zehra ile güzel vakit geçirmektedir. Bilgeliğini ve tecrübesini torununa aktarmayı hoş bir şekilde başarmaktadır.¹⁴⁰

¹³⁸ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹³⁹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁴⁰ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

Görsel 13: Osman Dede.¹⁴¹

Kaynak: Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.2.4. Abbas

Abbas, Zehra'nın abisi ve Yusuf'un da süt kardeşidir. Osman Dede'nin ricası üzerine çıktıkları yolculukta çocuklara göz kulak olmaktadır. Abbas, bilgili bir çocuktur. Yolculuk sırasında bu bilgileri sayesinde çocukları zor durumlardan kurtarmaktadır.

Görsel 14: Abbas.¹⁴²

Kaynak: TRT Çocuk, “Yusufname”.

¹⁴¹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁴² TRT Çocuk, “Yusufname”.

4.2.5. Ceviz

Ceviz 2 yaşlarında bir Sivas Kangal köpeğidir. Cinsinin özelliklerini taşımaktadır. Hem bir denizcilik işleme terimi hem de sağlamlık belirten adını Yusuf'un dedesi koymuştur. Sezgileri güçlü, dişleri güçlü, korumacı ve akıllı bir köpektir. Bir Kangala göre fazlaca hareketlidir. Doğduğundan beri Yusuf ve Zehra ile birlikte olduğu için aralarında derin bir bağ vardır.¹⁴³

Görsel 15: Ceviz.¹⁴⁴

Kaynak: TRT Çocuk, “Yusufname”.

4.2.6. 3 Haydut (Naci, Bedri, Şükrü)

Haydutlar hep bir arada dolaşmakta ve aynı giyinmektedirler. Gününbirlik yaşayan haydutlar, umutsuzluğun, başıboşluğun ve sorumsuzca emeksiz yaşamının temsili gibidirler. Kötü olmak için birilerine zarar vermenin gerekmediğinin kanıtıdır. Onları gören faydasızlığın da bir zarar vermek olduğu hissine kapılmaktadır. Köpek ve kedi gibi hayvanlardan korkmaktadırlar. Her zaman işe yaramayan bir planları vardır.¹⁴⁵

¹⁴³ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁴⁴ TRT Çocuk, “Yusufname”.

¹⁴⁵ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

Görsel 16: Haydutlar.¹⁴⁶

Kaynak: TRT Çocuk, “Yusufname”.

4.2.7. Hafiye Nebil

Hafiye olarak görev yapan, hem vatanını hem de görevini çok seven Nebil, cesur ve güçlü bir karakterdir. Aldığı emir ile birlikte haydutların peşine düşmektedir. Bu Yolculuk sırasında çocuklarla tanışmakta ve haydutları yakalamak için çocuklar ile yardımlaşmaktadır.

Görsel 17: Hafiye Nebil.¹⁴⁷

Kaynak: TRT Çocuk, “Yusufname”.

¹⁴⁶ TRT Çocuk, “Yusufname”.

¹⁴⁷ TRT Çocuk, “Yusufname”.

4.2.8. Yusuf Reis

Yusuf Reis, Osman Dede'nin denizcilik yıllarından yakın dostudur. Macera seven cesur bir denizcidir. Çocuklara iyi davranmakta ve onlardan yardım istemekten çekinmemektedir. Dostlarını sevmekte ve onlara değer vermektedir.

Görsel 18: Yusuf Reis.¹⁴⁸

Kaynak: TRT Çocuk, “Yusufname”.

4.3. Yusufname Çizgi Filminin Kısaca Özeti

Yusufname çizgi filminin bölüm değerlendirmesine geçmeden önce bölümlere verilen isimlerden ve kısaca bölümlerin konusundan bahsetmek doğru olacaktır. Her bölüme ayrı bir isim verilmiştir ve her bölümde ayrı bir maceradan bahsedilmiştir. Bölüm isimlerinin işlenen konu ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Çalışmaya konu olan değerlerle ilişkili olduğu görülen bölümler ve isimleri şu şekildedir:

4.3.1. Bölüm 01 ‘Mağaradaki Sır’

Yusuf, köpeği Ceviz ve arkadaşı Zehra'nın etrafında dönen hikaye bu bölümle başlar. Yusuf, köy evinin bahçesinde Ceviz ve Zehra ile oyun oynarken, dedesinden aldığı defterle; büyüüp maceralarını yazma fikrini paylaşır. Zehra ve Ceviz, ona cesaret verir. Bu sırada dedeleri, keçileri otlatmaları için çocukları çağırır. Keçi sayarken küçük bir keçinin kaybolduğunu fark ederler. Yusuf, Zehra ve Ceviz, kaybolan keçiyi bulmak için

¹⁴⁸ TRT Çocuk, “Yusufname”.

macera dolu bir yolculuğa çıkarlar. Bu yolculuk, kurnaz haydutlarla karşılaşmalarına neden olur, ancak çocuklar ve Ceviz, macera dolu yolculukları sırasında köylerindeki sıradan yaşamlarından uzaklaşıp fantastik bir dünyaya adım atarlar. Hikayenin ana kısımları 3D animasyonla canlandırılırken, Mesnevi tarzı eğitici ve öğretici hikayeler 2D animasyon ve dış ses anlatımı ile sunulur, bu durum genel hikayeye kültürel zenginlik ve derinlik katmaktadır.

“Yusufname,” içinde hikayeler barındıran bir kitaptır. Çocuklar maceralı yolculukları sırasında kitaptaki hikayeleri de sırayla okurlar. Kitaptaki hikayeler çocuklar için eğitici konular içerir. Gerçek değerlerin dışarıda değil, kendi içimizde olduğunu vurgular. Bu yolculuk, sadece fiziksel bir macera değil, aynı zamanda kahramanların kişisel büyüme ve öz keşif yolculuğudur. Yusuf ve Zehra, karşılaştıkları haydutlar tarafından takip edilir. Haydutlar, çocukların elindeki kitabı almayı planlarlar, ancak, çocuklar ve Ceviz’in cesareti, zekası sayesinde haydutların planları başarısız olur.

Bölüm, çocukların dedeleri ile buluşması ve ona hazine sandığını göstermeleriyle son bulur. Dede, Yusuf Reis hakkında konuşur ve onun geçmişteki cesur yolculuklarından bahseder. Yusuf ve Zehra, kitabı Yusuf Reis’e ulaştırma görevini üstlenirler ve dedeleri de onlara bu yolculukta rehberlik etmesi için Abbas’ı görevlendirir. Haydutların ise çocukları gizlice takip etmeye devam ettiği gösterilir, böylece hikaye bir sonraki bölüme bağlanır.¹⁴⁹

4.3.2. Bölüm 02 “Macera Başlıyor”

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz, dedelerinden aldıkları bir harita ile maceralarına devam eder. Osman Dede’nin onlara verdiği haritayla rotalarını belirlerler. Çocuklar ve Ceviz, maceraya atılmak için heyecanlıdır ancak haydutlar onları takip ederler ve Yusufname kitabını ele geçirme planları yaparlar. Grup önceki bölümde kutuyu buldukları mağaraya geri döner, umutla orada daha fazlasını bulabileceklerine inanırlar. Ne yazık ki, mağarada başka bir şey bulamazlar ve hayal kırıklığına uğrarlar. Ancak, Ceviz’in bulduğu ve üzerinde hiçbir şey yazmayan eski bir parşömen, daha sonra önemli bir ipucu haline gelir.

¹⁴⁹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

Yollarına devam eden çocuklar, eski bir köprüye ulaşırlar. Köprü eski ve güvensizdir. Köprüyü geçmeye çalışırken köprü çöker ve hepsi nehre düşerler. Bu sırada haydutlar, gürültüyü duyar ve çocukları kurtarmak yerine, kitabı almak için hızla onların peşine takılırlar. Çocuklar nehirde boğuşurken, Yusuf ve diğerleri bir ağaca tutunarak güvenli bir yere çıkmayı başarırlar. Haydutlar ise çocukları yakalamak için kütük kullanarak nehirde ilerlerken, akıntının etkisiyle savrulurlar ve birbirlerine çarparak kıyıya vururlar. Çocuklar, kıyıda ateş yakarak ıslanan eşyalarını kuruturlar. Bu sırada Yusufname kitabının içindeki bir hikayeyi okurlar; 2D hikaye anlatımı eski İstanbul'da geçen bir olayı anlatılır. Sert geçen bir sonbahar gününde, kayıkçılar müşterilerini beklemektedir. Kibirli bir adam, kendinden emin bir şekilde kıyıya gelir. Yaşlı bir kayıkçı ile karşılaşır ve onu sınamaya karar verir. İlk olarak kayıkçıya elindeki tek göz dürbünüyle ilgili sorular sorar, ardından bir çiçeğin kamelya mı gül mü olduğunu sorarak devam eder. Kayıkçı bu sorulara cevap veremez, bu durum kibirli adamı daha da böbürlenmeye iter. Fırtına çıkar, kayık sallanır, ancak yaşlı kayıkçı soğukkanlı bir şekilde kürek çekmeye devam eder. Adamın korktuğunu fark eden kayıkçı, ona yüzme bilip bilmediğini sorar. Kibirli adam yüzme bilmediğini söyler, yaşlı kayıkçı ise hayatının boşa geçtiğini ifade eder. Fırtına sırasında kayık batarken; kayıkçı, kibirli adamı alarak kıyıya doğru yüzmeye başlar. Hikaye, bilginin ve kültürün sadece dışsal görünüme dayanarak ölçülemeyeceğini, aynı zamanda insanın içsel değerlerinin ve pratik becerilerinin önemli olduğunu vurgular. Ayrıca, yaşlı kayıkçının sakinliği ve yaşam bilgisiyle kibirli adamın korku ve cehaletini aşması, insanın zorluklarla başa çıkma yeteneğini ve hayatta karşılaşılan sorunlara nasıl karşı durulması gerektiğini anlatan bir öğretici içerir.

Son olarak, Yusuf ve arkadaşları ıslanmış parşömenin aslında bir harita olduğunu keşfederler. Harita, bir labirente benzer ve alt köşesinde yuvarlak bir işaret vardır. Bu yeni ipucu, onların maceralarını bir sonraki bölüme taşıyacak ve hikaye, heyecan verici bir sonraki adıma geçiş yapacaktır. Haydutlar ise kendi aralarında kavga eder ve kendi problemleriyle uğraşırlar. Yusuf ve arkadaşları yollarına devam ederler. Haydutlar, çocukların karşıya geçebilecekleri tek sağlam köprü olan yerde onları yakalayıp kitabı ele geçirmek için yeni bir plan yaparlar.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.3.3. Bölüm 03 ‘Dağ’

Çocuklar ve köpekleri Ceviz, dedelerinden aldıkları harita ile maceralı yollarına devam ederler. Bu bölümde, ekip sağlam bir köprüye ulaşır ve bu köprüden geçerken, Yusuf ve arkadaşları arasında harita ve yol üzerine konuşmalar geçer. Yusuf, bir hikâyeye geçiş yapar ve bu sırada 2D animasyonlu bir bölüme girilir. Bu bölümdeki hikayede, Hindistanlı bir baba çocuklarına hayvanları resimlerle tanıtmaktadır. Ancak çocuklar fili hiç görmemişlerdir. Baba, çocuklarına sürpriz yapmak için şehirden bir fil getirir ve gece vakti fili ahıra yerleştirir. Ertesi sabah çocuklarına sürprizi açıklamak isterken, filin çıkardığı sesler çocukları uyandırır. Çocuklar heyecanla fili görmek için ahıra giderler, ancak içerisi çok karanlık olduğu için fili dokunarak tanımaya çalışırlar. Her bir çocuk, filin farklı bir parçasına dokunarak farklı şeyler tahmin eder. Ancak babaları, çocuklarının tahminlerine güler ve sonunda içeriye ışık tutarak fili gösterir. Hikaye, insanların bilmedikleri şeylere karşı ön yargılarını ve yanlış anlamalarını anlatarak, bir konuyu sadece belli bir bakış açısından değil, farklı perspektiflerden incelemeye teşvik eder. Mesajı, bilmediğimiz şeylere karşı önyargılı olmamalı ve farklı bakış açılarına açık olmalıyız, şeklindedir.

Çocuklar, köprüden geçtikten sonra yollarına devam ederken Ceviz, haydutların saklandıklarını fark eder, ancak çocuklar bunu fark etmezler. Haydutlar ise kendi iç çatışmaları ile meşguldür. Naci ve diğerleri, akşam vaktini bekleyerek çocuklar uyurken kitabı çalmak için yeni bir plan yaparlar. Bu sırada, dedektif Hafise Nebil, kaçak haydutları yakalama göreviyle vazifelendiğini öğrenir ve bu görevi heyecanla kabul eder. Çocuklar, Kapsa dağına ulaştıklarında, dağın tepe noktasına hiç kimsenin çıkamadığını ve bu dağın gizemli bir geçmişi olduğunu öğrenirler. Dağa tırmanmaya karar verirler ve bu sırada, Ceviz’in de yardımıyla, tuzaklara takılmadan nasıl ilerleyeceklerini planlarlar. Ancak, yolda kayalar yuvarlanmaya başlayınca, tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalırlar. Bu sırada haydutlar da taş yağmurundan nasibini alır ve Bedri başına aldığı bir darbe sonucu hafızasını kaybeder, kendini halk ozanı sanmaya başlar. Bölümün sonunda, Yusuf ve arkadaşları, daha önce hiç kimsenin başaramadığı bir şeyi başarırlar ve dağın içinde gizli bir odanın kapısını açarlar. Odanın içi hazinelerle doludur ve çocuklar bu gizemi çözmeyi başarırlar. Yolculukları boyunca karşılaştıkları fiziksel ve zihinsel

engeller, çocukların zekalarını ve kararlılıklarını test eder, onlara değerli dersler öğretir.¹⁵¹

4.3.4. Bölüm 04 ‘Dehliz’

Bölüm; Yusuf, Zehra ve Abbas ile köpekleri Ceviz’in, gizemli dağın içinde altın dolu odalarda devam eden araştırmalarıyla başlar. Etkileyici ve hazine dolu bir odayla karşılaşan ekip, şaşkınlıklarını gizleyemezler. Bu odada dikkatlerini çeken bir monolit bulurlar ve üzerindeki sembollerin sırrını çözmeye çalışırlar. Bu semboller, kilitli kapıları açacak bir yol haritası gibi görünmektedir ve Yusuf’un cesareti sayesinde kısa sürede doğru yolu bulurlar. Akşam çöktüğünde kamp alanında dinlenirken, “Yusufname Hikayesi-Cimri Çocuklar” başlığı altında sunulur. Bu hikaye, cömert bir babanın, cimri oğullarının babalarının ölümünden sonra tüm bağları kendilerine alıp paylaşmamaya karar vermelerini ve sonrasında yaşadıkları zorlukları anlatır. Oğullar, babalarının dostlarına danışarak, paylaşmanın önemi ve bereketi konusunda bir ders alırlar. Bu öğretici hikaye, paylaşmanın ve cömertliğin değerini vurgular.

Bu arada, haydutlar Naci, Bedri ve Şükrü, çocukların peşinden dağın zirvesine tırmanmaya devam ederler. Fakat yorgunlukları ve beceriksizlikleri, onları komik durumlara düşürür. Bedri’nin kafasına aldığı bir darbe sonrası hafızasını kaybedip, kendini halk ozanı sanması ve sonrasında yaptıkları planların hep ters gitmesi, hikâyeye mizahi bir tat katar. Çocuklar, dağın içindeki tuzakları atlatarak ve zekice çözümler üreterek ilerlerler. Zehra’nın akıllıca bir fikri sayesinde, doğru yolu bulup dağın içinden çıkışa ulaşırlar. Bu bölüm, gerçek dostluğun ve zekanın her türlü zorluğu aşabileceğinin altını çizer. Yolculukları sırasında karşılaştıkları zorluklar, çocukların birlikteliğini ve dayanışmasını pekiştirir.¹⁵²

4.3.5. Bölüm 05 ‘Harabeler’

Bölümde; Yusuf, Zehra, Abbas ve Ceviz’in harabelerdeki maceraları anlatılır. Bölüm; haydutların kamp yaptıkları yerden çocukları ve kaybettikleri Yusufname kitabını gözlemledikleri bir akşam sahnesiyle başlar. Naci, Bedri ve Şükrü, çocuklar uyuduktan

¹⁵¹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁵² Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

sonra kitabı almak için bir plan yaparlar. Haydutların komik ve sakar davranışları, bu bölümde de devam eder. Naci'nin liderliğinde, Şükrü ve Bedri'nin yardımıyla Ceviz'in dikkatini dağıtarak kitabı çalmaya çalışırlar, fakat planları başlarına komik olaylar açar. Bu sırada çocuklar da harabelerin içinde ilerlerken haydutları fark eder ve onlar hakkında konuşurlar.

Bu bölümde 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, “Tavşanın Hilesi” adını taşır ve bir aslan ile tavşanın hikayesini anlatır. Ormandaki hayvanlar, her gün bir hayvanın aslana yiyecek vermesi anlaşmasından bıkmışlardır ve tavşan bu duruma zeki bir planla son verir. Tavşan, aslanı kendi yansımasını gerçek bir rakip sanarak bir kuyuya atlaması için kandırır. Bu hikaye, zeka ve hile ile fiziksel gücün üstesinden gelmenin mümkün olabileceğini vurgular. Adaletin ve zekânın önemini vurgular. Güçlü olmanın her zaman en doğru çözüm olmadığını, bazen akıl ve kurnazlıkla da zorlukların üstesinden gelinebileceğini anlatır.

Sonunda çocuklar, haydutların konuşmalarını dinleyerek kitabın onlarda olduğunu anlarlar. Yusuf'un bir planı vardır ve Abbas'ı haydutları korkutmak için bir hayalet gibi giydirebilir. Haydutlar, Yusuf'un korkutucu sesiyle kitabı terk eder ve kaçarak. Çocuklar kitabı geri alır, ancak haritanın üzerindeki yazılar silinmiştir. Ceviz'in rehberliğinde, kahramanlarımız harabelerden çıkış yolunu bulurlar. Bu bölümde dostluk, dayanışma ve cesaret gibi temalar da işlenir. Çocuklar, birlikte çalışarak zorlukların üstesinden gelirler ve birbirlerine destek olurlar. Bu da metnin bütünlüğünde önemli bir unsurdur çünkü birlikte hareket ederek başarıya ulaşırlar.¹⁵³

4.3.6. Bölüm 06 ‘Hafiyenin Tuzağı’

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz'in ormanda devam eden maceraları anlatılır. Bölüm, çocukların haritaya bakarak sahile doğru ilerledikleri bir yerde başlar. Bu sırada, haydutları yakalama görevinde olan Hafije Nebil çocuklarla karşılaşır ve çocuklardan yardım ister. Yolculukları sırasında, bir Anadolu parsının acı içinde bağırdığını duyarlar ve ona yardım etmeye karar verirler. Yusuf, dedesinden öğrendiği bir yöntemle parsı ayı kapanından kurtarır. Bu sırada, Zehra'nın çantasında bulunan kıymalı çöreklerle parsın dikkatini dağıtarak güvenli bir şekilde parsı kurtarırlar.

¹⁵³ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

Bu bölümde 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, “Koçun İpi ve Kuyu” başlığı altında, bir adamın koyununu satmak için yola çıkmasını ve yolda uyuyakalmasını, koyununun kaçmasını ve sonrasında adamın başına gelenleri anlatır. Bu hikaye, kolay kazanç peşinde koşmanın sonuçlarını ve dürüst olmanın önemini vurgular.

Hafiye Nebil ve çocuklar, haydutları yakalamak için bir plan yaparlar. Abbas, haydutları yakalayacakları bir tuzak hazırlar. Yusuf, haydutları kandırmak için kitabı okuyormuş gibi yapar ve onları tuzağa çeker. Haydutlar tuzağa düşer ve Nebil onları yakalar, sonunda çocuklara devlet tarafından bir mükafat olarak birer gümüş sikke verir. Bölümün sonunda, Nebil ve haydutlar ayrılırken, çocuklar maceralarına devam etmek üzere haritayı açarlar ve denize doğru ilerlemeye karar verirler. Yusufname’nin sahibine kavuşmalarının yakın olduğunu hissederler.¹⁵⁴

4.3.7. Bölüm 07 ‘Kaldıraç’

Bu bölümde çocukların ve köpekleri Ceviz’in, orman yolunda ilerleyişleri, su bulma çabaları anlatılır. Hikaye, haydutların elleri kelepçeli olarak Hafiye Nebil’in peşinden ilerledikleri bir orman yolunda başlar. Haydutlar kaçmanın yollarını ararken, Hafiye Nebil onlara yemek teklif eder ve planlarını açıklamalarını ister.

Öte yandan, Yusuf ve arkadaşları, denize doğru yollarına devam ederken su sıkıntısıyla karşılaşır. Abbas’ın rehberliğinde, yer altı suyunu bulup çıkararak mataralarını doldururlar. Bu sırada Yusuf, kitaptan “Üç Balık” hikayesini okur. Bu 2D animasyonlu bölümde anlatılan hikaye, denizlerde yaşayan üç küçük balığın arasında yaşanan olayla, tedbir alma ve doğru karar verme konularına odaklanır. Doğru karar alma ve tehlike karşısında tedbirli olmanın önemini vurgular. İlk balık, çabuk hareket ederek tehlikeden kaçmayı başarırken, ikinci balık da son anda karar vererek kendini kurtarır. Ancak üçüncü balık, tedbir almaz ve sonunda diğerleriyle birlikte balıkçının ağına yakalanır. Bütün bu olaylar, insanların yaşamlarında karşılaştıkları riskler ve tehlikeler karşısında dikkatli olmaları gerektiğini öğretir. Tedbir almak ve doğru kararlar vermek, sonunda olası tehlikelerden kurtulmayı sağlar.

Yolculukları sırasında, çocuklar bir çobanla karşılaşır ve kuzusunu yakalayan çoban, onlara denize daha kısa yoldan ulaşmaları için yardımcı olur. Ancak yol üzerindeki büyük

¹⁵⁴ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

bir taş engel olur ve Abbas, kaldıraç prensibini kullanarak taşı yoldan kaldırmalarını sağlar. Bu, çocukların zekalarını ve birlikte çalışma yeteneklerini gösterir. Bölüm, Nebil'in uykuya daldığı ve haydutların kaçmayı başardığı bir sahneyle sona erer. Haydutlar özgürlüklerine kavuşmalarını kutlarken, çocuklar yollarını kısaltacak patikayı takip ederek maceralarına devam ederler.¹⁵⁵

4.3.8. Bölüm 08 ‘Kampta Gece’

Bölüm; Yusuf ve arkadaşlarının ormanda geceyi geçirmeye hazırlanırken yaşadıkları maceraları anlatır. Bu bölüm, Yusuf ve ekibinin akşam üstü yorgun bir şekilde kamp yapmaya karar verdikleri orman yolunda başlar. Zehra ateş yakmaya çalışır, ancak başarısız olur. Abbas ona ateş yakmayı öğretir, bu sırada önemli bir ders verir: nemli odunların yakılamayacağı ve kuru odun bulmanın önemini vurgular. Haydutlar da kendi iç çatışmaları ve sahile ulaşma çabaları içinde yol alırlar. Naci, Bedri ve Şükrü'nün maceraları hem komik hem de gerilimli anlar yaşatır. Naci'nin yanlış yön belirlemesi ve Şükrü'nün saflığı, hikayeye mizahi bir tat katar.

Bu bölümde 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, Kinyas Efendi'nin Mısır'da bir hazine arayışını ve sonunda kendi evinde bulduğu hazinenin gerçek değerini fark etmesini anlatır. Bu hikaye, gerçek değerlerin dışarıda değil, kişinin kendi içinde olduğunu vurgular. Çocuklar, gece kamp ateşi etrafında toplanırken Yusuf, Yusufname kitabından bu hikayeyi okur. Hikayenin bitimiyle kamp ateşi söner ve bu, gecenin sonuna işaret eder. Yusuf ve arkadaşları, kamp yerindeki son odunları toplamak için harekete geçerler.

Bölüm, haydutların çocukların kamp yerine yaklaşması ve kitabı almaya çalışmalarıyla sona erer. Ancak, kitabı çalmak üzere oldukları sırada başka birinin çadırına girdiklerini anlarlar ve bu kişi onları kovalar. Bu sırada Yusuf ve arkadaşları, bataklığa yakın bir yerde gizli bir anahtar ve boş bir parşömen bulurlar. Parşömende gizli bir mesaj keşfederler, bu mesaj onları bir sonraki maceraya götürecek ipuçları içerir. Bölüm, haydutların kovalamacası ve çocukların yeni buldukları ipuçları üzerine düşünmeleriyle sona erer.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁵⁶ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

4.3.9. Bölüm 09 ‘Yusuf’un Planı’

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz’in ormanda devam eden maceraları anlatılır. Bölüm, Hafıye Nebil’in haydutların kaçışını fark ettiği ve onları yakalamak için planlar yaptığı orman yolunda başlar. Nebil, haydutları yakalama konusunda kararludur ve bu sırada çocuklarla karşılaşır. Çocuklar, ormanda ilerlerken bir kuşun yuvasını gözlemleyerek doğanın güzelliklerini keşfederler. Bu sırada, Yusuf kitaptan ‘‘Tüccar ve Papağan’’ hikayesini okur. Bu 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, tüccarın papağanına yurtdışından getirdiği mesajı ve papağanın bu mesajı almak için ölü taklidi yaparak kaçmasını anlatır. Bu hikaye, zekanın ve planlamanın önemini vurgular. Aynı zamanda tüccarın bu deneyimden aldığı ders, akıl ve mantığın önemidir. İstekleri yerine getirirken kendi aklını kullanmanın, başkalarının isteklerini körü körüne yerine getirmekten daha önemli olduğunu öğrenir. Bu hikaye, akıl ve mantığın değerini vurgulayarak insanın kendi iç sesine güvenmesi gerektiğini de anlatır.

Bu arada, haydutlar Nebil’den kaçmaya çalışırken komik durumlarla karşılaşır. Naci, Bedri ve Şükrü, birbirleriyle rekabet ederken, aynı zamanda Yusuf ve arkadaşlarının kitabını ele geçirme planları yaparlar. Ancak planları her seferinde başarısız olur ve bu durum onları daha da çaresiz bir hale getirir. Çocuklar, orman yolunda yürümeye devam ederken, Yusuf’un planını uygulamaya koyarlar. Yusuf, kitabı haydutlara verir gibi yapar ama aslında onlara başka bir kitap verir ve gerçek kitabı saklar. Bu plan sayesinde çocuklar haydutları atlatabilir ve güvenli bir şekilde yolculuklarına devam ederler. Bölüm, çocukların başarılı planı ve haydutların yenilgisiyle sona erer. Yusuf ve arkadaşları, maceralarına yeni bir zaferle devam ederken, haydutlar yine başarısızlığa uğrarlar.¹⁵⁷

4.3.10. Bölüm 10 ‘Görünmez Mürekkep’

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz’in orman maceraları anlatılır. Bölüm, haydutların Yusuf tarafından verilen sahte kitapla aldatıldıklarını fark etmeleriyle başlar. Kitabın aslında Yusuf’un yazdığı notlarla dolu bir defter olduğunu keşfederler ve yanıldıklarını anlarlar. Yusuf ve arkadaşları ise ormanlık alanda ilerlerken, yol üstünde bir kuyuya rastlarlar. Bu kuyu, içi geniş bir mahzene açılır. Abbas, kuyunun içine düşer

¹⁵⁷ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

ve içeride büyük bir mahzen olduğunu keşfeder. Yusuf ve Zehra, Abbas’a yardım etmek için bir plan yaparlar.

Bu arada, Yusuf kitaptan “Yavru Fil” hikayesini okur. Bu 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, bir grup insanın bir yavru fili esir almasını ve bunun sonuçlarını anlatır. Bilge adam, dostlarına, evlerine dönerken yavru fillerle karşılaşabileceklerini ve bu fillerin annelerinin çok büyük olduğunu, eğer yavruları ellerinden alınırsa annelerinin sinirleneceğini söyler. Ancak dostları bu uyarıyı dikkate almazlar ve yavru fili alıp eve götürmeye karar verirler. Eve döndüklerinde, yavru filin annesinin onu bulmak için çevreyi dolaştığını ve evleri yıktığını görürler. Dostları, bilgenin uyarısını dinlemedikleri için pişmanlık duyarlar ve o günden sonra hakları olmayan bir şeye el sürmemeye karar verirler aynı zamanda hikaye başkalarının deneyimlerinden ve öğütlerinden yararlanmanın önemini ve annenin çocuğuna olan sevgisini vurgular.

Yusuf ve arkadaşları kuyunun içinde, yukarıdan sarkan halatı kullanarak bir kapıyı açarlar. Kapının arkasında, içinde kalem ve kağıt bulunan bir çanta bulurlar. Kalemın görünmez mürekkepli olduğunu ve kağıdın da sadece ateş ışığıyla okunabileceğini keşfederler. Bölüm, çocukların buldukları eşyaları bölüşmeleri ve Ceviz’in kaybolmasıyla sona erer.¹⁵⁸

4.3.11. Bölüm 11 “Sevimli Tilkiler”

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz’in ormandaki maceralarını sürdürmeleri anlatılır. Bölüm, çocukların kayıp köpekleri Ceviz’i aradıkları orman sahnesiyle başlar. Onu bulduklarında, iki tilki tarafından sürpriz bir şekilde kuşatılırlar. Tilkilerden biri Yusuf’un heybesini çalar, içindeki Yusufname kitabı ve haritalarla kaçır. Çocuklar ve Ceviz, tilkilerin peşine düşerler. Tilkileri bulduklarında, tilkilerin heybedeki ekmekleri yavrularına verdiklerini fark ederler. Çocuklar, tilkilerin aç olduğunu anlayarak, kendi yiyeceklerini de onlarla paylaşırlar. Bu arada, tilki bir kez daha Yusuf’un heybesini alıp kaçır ve çocuklar tekrar peşlerine düşerler. Kovalamaca sonucu, çocuklar bir kulübenin yakınına varırlar ve kafes içinde hasta bir tilki bulurlar. Tilkilerin kafesteki tilkiyi kurtarmak istediklerini anlarlar. Ormancı adam tarafından yakalanan tilkiyi kurtarmak için bir plan yaparlar. Ceviz’i kullanarak adamın dikkatini dağıtırlar ve Abbas gizlice içeri

¹⁵⁸ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

grip tilkiyi kurtarır. Sonunda, çocuklar tilkiyi ailesiyle yeniden birleştirirler. Bu sırada, Yusuf ve arkadaşları deniz kıyısına yakın olduklarını fark ederler. Yüksek bir yerden kıyıya ulaşmanın yolunu ararken, Ceviz gizli bir kapak bulur. Kapak, onlara deniz kıyısına inen geçidi işaret eder. Çocuklar bu geçitten kayarak sahile ulaşırlar. Bölüm, çocukların sahilde Yusuf Reis'i aramalarıyla sona erer.¹⁵⁹

4.3.12. Bölüm 12 “Yusuf Reis’in Gemisi”

Yusuf, Zehra, Abbas ve köpekleri Ceviz'in maceralarının doruk noktası anlatılır. Bölüm, haydutların Yusuf'tan aldıkları sahte kitabın gerçekte sadece notlarla dolu bir defter olduğunu anlamalarıyla başlar. Sinirlenen Naci, planını değiştirerek gemiyi çocuklardan önce bulmaya ve onları beklemeye karar verir. Bu arada, Hafiye Nebil de sahile ulaşır ve listedeki görevlerini kontrol ederken bir hırsızlık olayına müdahale eder. Yusuf ve arkadaşları da sahile ulaşır ve gemide Yusuf Reis'i aramaya başlarlar. Geminin kapısında onları karşılayan bekçi, Osman dedelerinin adını duyunca onları içeri alır. Yusuf ve arkadaşları gemiye çıktıklarında, kendilerini Yusuf Reis olarak tanıtan sahte kaptan ve yardımcılarla karşılaşırlar. Bu kişiler aslında haydutlar Naci, Bedri ve Şükrü'dür. Haydutlar, Yusufname kitabını çocuklardan almak için bir plan yaparlar, ancak çocuklar onların gerçek kimliklerini anlar ve gerçek Yusuf Reis'i bulmaya karar verirler.

Bu bölümde 2D animasyonla anlatılan yan hikaye, “Yağlanan Bıyık” başlığı altında, zengin görünmeye çalışan fakir bir adamın hikayesini anlatır. Bu hikaye, fakir ama zengin gibi görünmeye çalışan bir adamın yaşadığı deneyimleri anlatarak, insanların görünüşe dayalı değerlendirmeler yapmasının ne kadar yanıltıcı olabileceğini gösterir, gerçek değerlerin ve dürüstlüğün önemini vurgulayarak biter. Son sahnede, çocuklar Hafiye Nebil ile birlikte gemide kaybolan Yusuf Reis'i bulmak için plan yaparlar ve yardımlaşırlar.¹⁶⁰

4.3.13. Bölüm 13 “Yusufname Sahibinde”

Çocuklar Dedektif Nebil ile birlikte haydutların planını bozar ve gemide gerçek Yusuf Reis'i bulurlar. Yusuf Reis ve tayfaları, Hafiye Nebil ve çocuklarla birlikte plan yapar

¹⁵⁹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁶⁰ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

haydutları yakalarlar. Çocuklar, Yusuf Reis'e Yusufname'yi teslim ederler. Yusuf Reis, çocukların cesaretini ve zekasını takdir eder ve Yusufname kitabının onların eline nasıl geçtiğini sorar. Çocuklar başlarından geçen tüm hikayeyi anlatırlar.

Yusuf Reis, çocuklara Fırtına Adası ve oradaki efsanevi hazine hakkında bildiklerini anlatır. Bu hikaye, çocukların hayal güçlerini harekete geçirir, onlara denizciliğin ve keşfin heyecanını aşılar. Yusuf Reis, çocukların cesaretini ve kararlılığını takdir ederek, onları Fırtına Adası'na yapacakları yolculukta kendisine katılmaya davet eder. Çocuklar bu teklifi heyecanla kabul ederler ve bu, onlar için yeni bir maceranın başlangıcı anlamına gelir. Bölüm, Yusuf Reis'in gemisinin Fırtına Adası'na doğru yelken açması ve çocukların yeni maceralarına, yeni keşiflerine olan heyecanlarıyla sona erer.¹⁶¹

¹⁶¹ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

5. BÖLÜM: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Yusufname çizgi filminin, TRT Çocuk kanalında yayınlanan 13 bölümünün tamamı 10 kök değer çerçevesinde incelenmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir. Değerlere ve olumsuz davranışlara ait örnek iletiler ise tabloların altında belirtilmiştir.

5.1. Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde Yusufname çizgi filminde yer alan değerlere ilişkin iletilerin kaç bölümde ne sıklıkla geçtiği bilgilerine yer verilmiştir. Ardından değerlerle ilgili örnek iletiler sunulmuştur.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Yardımseverlik	Aileye yardım	10	21
	İnsana yardım	8	21
	Hayvana yardım	2	6
	Arkadaşa yardım	3	4
Toplam		23	52

Tablo 1: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Yardımseverlik Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde yardımseverlik değerine ilişkin 52 iletiye rastlanmıştır. Yardımseverlik değeri aileye yardım bağlamında 21 kez görülmüştür. Örneğin; 2. bölümde (05:25-06:20) köprünün yıkılmasıyla birlikte suya düşen Abbas, Yusuf ve Zehra; birbirleri ile yardımlaşarak suda sürüklenmekten kurtulmaktadırlar. 5. bölümde (11:00-12:05) Abbas, Yusuf ve Zehra kitabı haydutlardan geri almak yardımlaşmaktadırlar. Kahramanlarımız, Yusuf'un; haydutları korkutma planını yardımlaşarak gerçekleştirmekte ve kitabı geri almaktadırlar. 7. bölümde (02:28-03:45) suları biten kahramanlarımız Abbas'ın yardımıyla su bulmaktadırlar. Abbas, temiz su kaynağını bulmakta ve kahramanlarımıza yardım etmektedir.

Yardımseverlik değerine insana yardım bağlamında 21 kez rastlanmıştır. Örneğin; 4. bölümde (08:35-08:50) yan hikayedeki üzüm bağının sahibi olan adam, ihtiyaç sahibi olan insanlara her zaman yardım etmekte ve üzümlerin en güzellerini onlara vermektedir. 7. bölümde (07:25-08:05) kahramanlarımız yolda karşılaştıkları çobanın suyunun

bittiğini fark edince ona su vererek yardım etmektedirler. Çoban da denize giden kısa yolu göstererek kahramanlarımıza yardım etmektedir. 13. bölümde (03:28-05:05) Hafiye Nebil ve Zehra, Yusuf Reise yardım ederek onu kilitli olduğu dolaptan kurtarmaktadırlar. Yardımseverlik değerine hayvana yardım bağlamında 6 kez rastlanmıştır. Örneğin; 11. bölümde (02:02-02:50) kahramanlarımız, Yusuf'un çantasını alıp kaçan tilkiye ve yavrularına yardım ederek onlara yiyecek vermektedirler. Yine aynı bölümde (03:20-07:05) kahramanlarımız, ormancı tarafından kafese kapatılmış tilkinin yavrusuna yardım ederek onu annesine kavuşturmaktaadırlar.

Yardımseverlik, arkadaşla yardım bağlamında ise 4 kez yer almıştır. Örneğin; 5. bölümde (12:05-12:20) Ceviz, labirentte kaybolan arkadaşlarına yolu göstererek yardım etmektedir. 12. bölümde (09:55-10:27) yan hikayede fakir olduğunu gizleyen adamın arkadaşları gerçeği öğrenince arkadaşlarına kızmaktadırlar ve durumunu fark etmiş olsalardı yardım edeceklerini söylemektedirler.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Sorumluluk	Emanete karşı sorumluluk	8	16
	Göreve karşı sorumluluk	4	10
	Aileye karşı sorumluluk	5	7
	Kendine karşı sorumluluk	2	2
	İnsana karşı sorumluluk	1	1
Toplam		20	36

Tablo 2: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sorumluluk Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde sorumluluk değerine ilişkin 36 iletiye rastlanmıştır. Sorumluluk değerine emanete karşı sorumluluk bağlamında 16 kez rastlanmıştır. Örneğin; 1. bölümde (01:40-02:45) Yusuf, dedesinin kendisine emanet ettiği keçilere karşı sorumlu davranmakta ve keçilere iyi bakmaktadır. 2. bölümde (08:20-11:30) suya düşüp ıslanan kahramanlarımız kendilerine emanet edilen Yusufname kitabı için endişelenmekte ve kitabı kurutarak zarar görmediğinden emin olmaktadır. 6. bölümde (01:10-01:50) Hafiye Nebil ile karşılaşan kahramanlarımız, kendilerine emanet edilen kitabı koruma sorumluluğu nedeniyle, haydutları yakalamak için ona yardım etmektedirler.

Sorumluluk, göreve karşı sorumluluk bağlamında 10 kez yer almıştır. Örneğin; 3. bölümde (04:40-05:15) Hafiye Nebil görevinin sorumluluk bilinciyle hareket ederek haydutları yakalamak için hemen çalışmalara başlamaktadır. 12. bölümde (02:05-03:30) Hafiye Nebil, görevinin sorumluluğunu alarak hareket etmekte ve şemsiyesi çalınan kadına hemen yardım etmektedir.

Sorumluluk değerine aileye karşı sorumluluk bağlamında 7 kez rastlanmıştır. Örneğin; 9. bölümde (02:30-02:50) yan hikayede yer alan tüccar işini bitirdikten sonra ailesine verdiği sözü tutmakta ve onların sipariş ettiği hediyeleri almaktadır. Böylece ailesine karşı sorumlu davrandığı görülmektedir. 10. bölümde (06:30-06:50) derin bir çukura düşen Abbas ve Yusuf yukarı çıkarken Abbas'ın abi olarak sorumluluk aldığı ve Yusuf'u önce gönderdiği görülmektedir.

Sorumluluk değerine kendine karşı sorumluluk bağlamında 2 kez rastlanmıştır. Örneğin; 7. bölümde (04:15-04:54) yan hikayede yer alan balıkların kendilerine karşı sorumlu davranıp riske girmedikleri görülmektedir. Böylece balıkçının ağından kurtulmaktadırlar. Sorumluluk, insana karşı sorumluluk bağlamında 1 kez yer almıştır. 12. bölümde (11:00-11:50) Yusuf Reis'in kaybolduğunu fark eden kahramanlarımızın onu bulmak için sorumluluk aldığı görülmektedir. Yusuf Reis'i bulmaları gerektiğini konuşmaktadırlar.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Sevgi	Hayvan sevgisi	9	13
	Aile sevgisi	5	7
	Arkadaş sevgisi	3	3
	Doğa sevgisi	1	1
	Görev sevgisi	1	1
Toplam		19	25

Tablo 3: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sevgi Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde sevgi değerine ilişkin 25 iletiye rastlanmıştır. Sevgi değerine hayvan sevgisi bağlamında 13 kez rastlanmıştır. Örneğin; 1. bölümde (00:30-01:10) Yusuf'un köpeği Ceviz ile oynadığı ve onu sevdiği anlaşılmaktadır. Yine aynı bölümde (03:00-04:00) Yusuf'un kaybolan keçisini bulunca onu sevdiği görülmektedir. 6. bölümde (02:00-02:42) Yusuf'un, ayı kapanına yakalanan parsı kurtarıırken onu sevdiği görülmektedir.

Sevgi, aile sevgisi bağlamında 7 kez yer almıştır. Örneğin; 1. bölümde (08:10-08:30) Osman Dede'nin çocukları çok sevdiği için korumaya çalıştığı ve onları yolculuk sırasında Abbas'a emanet ettiği görülmektedir. Abbas da çocukları sevdiği için bu görevi kabul etmektedir. 9. bölümde (08:55-10:45) fırtına sebebiyle birbirini kaybeden kahramanlarımızın kavuşunca çok mutlu oldukları ve birbirlerini çok sevdikleri anlaşılmaktadır.

Sevgi değerine arkadaş sevgisi bağlamında 3 kez rastlanmıştır. Örneğin; 2. bölümde (04:55-06:20) Ceviz'in; geçtikleri eski köprünün yıkılmasıyla suya düşen çocuklar için hemen suya atladığı ve onları çok sevdiği için kurtarmaya çalıştığı görülmektedir.

Sevgi, doğa sevgisi bağlamında 1 kez yer almıştır. 9. bölümde (01:17-01:35) kamp alanında yemek yiyen kahramanlarımızın doğayı hayran hayran izledikleri görülmektedir.

Sevgi, görev sevgisi bağlamında 1 kez yer almıştır. 3. bölümde (04:30-05:16) Hafiye Nebil'in haydutları yakalama görevini aldığı anda sevinmesi görevini çok sevdiğini göstermektedir.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Öz Denetim	Kendini gerçekleştirme	9	19
	Kendini keşfetme	6	6
Toplam		15	25

Tablo 4: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Öz Denetim Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde öz denetim değerine ilişkin 25 iletiye rastlanmıştır. Öz denetim değerine kendini gerçekleştirme bağlamında 19 kez rastlanmıştır. Örneğin; 2. bölümde (01:06-01:23) kahramanlarımızın, yolculuğa çıkarken ihtiyaç duyabilecekleri şeyleri önceden belirleyip yanlarına aldıkları görülmektedir. Böylece ön hazırlık yaparak kendilerini ve ihtiyaçlarını belirleyebildikleri görülmektedir. Yine aynı bölümde (10:20-11:20) yan hikayede yer alan yaşlı kayıkçının, suya düşen ve yüzme bilmeyen kibirli müşterisini, kendini aşağılamasına rağmen kurtardığı görülmektedir. Bu davranışıyla kayıkçının kendini gerçekleştirmiş ve duygu kontrolünü sağlayan biri olduğu anlaşılmaktadır. 4. bölümde (00:30-01:30) kahramanlarımızın, içi altınlarla dolu bir odayı keşfettiği ancak kendilerine ait olmayan bu hazineyi almayarak duygularını kontrol ettikleri görülmektedir. 7. bölümde (08:08-

09:22) Abbas'ın yolu kapatan kayayı kaldırabilmek için bir kaldıraç ürettiği görülmektedir. Bu davranışıyla Abbas'ın öz becerilerinin farkında olduğu ve onları gerektiğinde kullandığı anlaşılmaktadır.

Öz denetim, kendini keşfetme bağlamında 6 kez yer almıştır. Örneğin; 8. bölümde (03:25-06:16) yan hikayede yer alan Kinyas Efendi'nin gerçek değer dışarıda değil kişinin kendi içinde olduğunu fark etmesiyle, kendini keşfettiği anlaşılmaktadır. 10. bölümde (08:00-11:10) yan hikayede yer alan adamların yavru fili alıp köye götürdükleri için pişman olduğu ve kendilerini keşfederek davranışlarını kontrol etmeyi öğrendikleri görülmektedir. 12. bölümde (08:30-10:30) Yan hikayedeki fakir adam, gösteriş yaparak sadece kendini kandırdığını ve sadece kendisine zarar verdiğini fark etmektedir. Böylece kendini keşfederek, durumunun farkına varmakta ve bu şekilde davranacağına söz vermektedir.

Değer	Bağlam	Bölgümlere göre sıklık	Bölgümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Dostluk	İnsanlar arası dostluk	9	17
	İnsan ve hayvan dostluğu	5	7
Toplam		14	24

Tablo 5: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Dostluk Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde dostluk değerine ilişkin 24 iletiye rastlanmıştır. Dostluk değerine insanlar arası dostluk bağlamında 17 kez rastlanmıştır. Örneğin; 1. bölümde (07:16-08:15) Osman Dede'nin dostu Yusuf Reis'e ait olan kitabı gördüğünde dostunu özlemle hatırlayıp onunla geçirdiği günlerden bahsettiği görülmektedir. 7. bölümde (07:20-08:05) Kahramanlarımızın yolda karşılaştıkları çoban ile dost oldukları anlaşılmaktadır. Çoban ile konuştukları, şakalaştıkları, birlikte yol aldıkları ve vedalaştıkları dost olduklarına işaret etmektedir. 10. bölümde (08:05-09:30) yan hikaye de yer alan bilge adamın, uzaklardan dostlarının geldiğini haber aldığında hemen onların yanına gittiği görülmektedir. Dönüş yolculuğu sırasında da güvenle evlerine dönmeleri için dostlarına bazı uyarılarda bulunmaktadır. Bu davranışı onun dostlarına önem verdiğini göstermektedir. 13. bölümde (08:00-09:50) Yusuf Reis'in dostu olan İzci Ali için endişelendiği ve onu bulmaya karar verdiğini görülmektedir.

Dostluk, insan ve hayvan dostluğu bağlamında 7 kez yer almıştır. Örneğin; 2. bölümde (05:00-06:20) köpekleri Ceviz'in suya düşen kahramanlarımızın arkasından hemen suya

atlaması dostlarını kurtarmaya çalıştığını göstermektedir. 5. bölümde (02:30-03:30) haydutları fark eden Ceviz'in dostlarını korumaya çalıştığı görülmektedir. Ceviz'in, haydutların peşine gittiğini düşünen çocukların ise onun için endişelendikleri anlaşılmaktadır. 11. bölümde (00:30-01:10) ortadan kaybolan Ceviz'i arayan kahramanlarımızın telaşı ve dostları Ceviz'i bulduklarındaki mutlulukları iyi birer dost olduklarını yansıtmaktadır.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Saygı	İnsana saygı	6	10
	Aile bireyine saygı	5	7
Toplam		11	17

Tablo 6: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Saygı Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde saygı değerine ilişkin 17 iletiye rastlanmıştır. Saygı değerine insana saygı bağlamında 10 kez rastlanmıştır. Örneğin; 7. bölümde (07:15-09:30) kahramanlarımızın yolda karşılaştıkları çoban ile saygılı bir şekilde selamlaşıp, konuştukları görülmektedir. 10. bölümde (08:08-11:08) yan hikayedeki adamların yavru fili kaçırmalarından dolayı köylerinin yıkıldığı, ardından yaptıkları davranıştan pişman oldukları görülmektedir. Yaşadıklarından sonra kendilerini uyaran arkadaşlarına ve fikirlerine saygı duymaları gerektiğini öğrendikleri anlaşılmaktadır. 11. bölümde (10:20-10:50) kahramanlarımızın deniz kıyısında Yusuf Reis'i ararken karşılaştıkları Denizci ile saygılı bir şekilde konuştuğunu, Denizcinin de çocukları ciddiye alarak sorularını cevapladığı görülmektedir.

Saygı, aile bireyine saygı bağlamında 7 kez yer almıştır. Örneğin; 1. bölümde (01:20-01:40) Yusuf ve Zehra'nın dedeleri Osman'ın dediklerini itiraz etmeden yapmaları, ona duydukları saygıyı anlatmaktadır. Yine aynı bölümde (07:35-08:45) kahramanlarımızın Osman Dede'nin sözlerine ve isteklerine saygı duyduğu ve kitabı sahibine ulaştırmak üzere yola çıktıkları görülmektedir. 9. bölümde (01:40-04:00) yan hikayede yer alan Tüccar'ın ailesine, onların istek ve taleplerine saygı gösterdiği anlaşılmaktadır. Tüccar, yolculuğa çıkmadan önce ailesine duyduğu saygıdan ötürü fikirlerini almaktadır, taleplerini dinlemektedir.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Sabır	Karşılaşılan zorluğa sabır	4	6
	İnsan davranışına sabır	2	2
Toplam		6	8

Tablo 7: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Sabır Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde sabır değerine ilişkin 8 iletiye rastlanmıştır. Sabır değerine karşılaşılan zorluğa sabır bağlamında 6 kez rastlanmıştır. Örneğin; 3. bölümde (07:50-08:35) kahramanlarımızın yolculuk sırasında karşılaştıkları zorluklara sabır gösterdikleri ve zorlukları aşarak yollarına devam ettikleri görülmektedir. 7. bölümde (02:25-03:45) suyu biten kahramanlarımızın su bulmak için çabaladıkları ve suyu bulduktan sonra da yükselmesini beklerken sabır gösterdikleri görülmektedir. 8. bölümde (04:30-05:35) yan hikayede yer alan Kinyas Efendi'nin hazineyi bulmak için yola çıktığı, ulaşmaya çalıştığı yerde kapıdan geçmek için de her türlü zorluğa katlandığı ve sabır gösterdiği anlaşılmaktadır.

Sabır, insan davranışına sabır bağlamında 2 kez yer almıştır. Örneğin; 2. bölümde (09:00-11:20) yan hikayede yer alan Yaşlı Kayıkçı'nın, kayığına binen kibirli müşterisine sabır gösterdiği görülmektedir. 3. bölümde (01:00-02:55) yan hikayede yer alan babanın, çocuklarına fili tanıtmak için sabır gösterdiği ve çocuklarının sorularını sabırla yanıtladığı görülmektedir.

Değer	Bağlam	Bölmelere göre sıklık	Bölmelerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Dürüstlük	Davranışta dürüstlük	4	6
	Sözde dürüstlük	1	1
Toplam		5	7

Tablo 8: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Dürüstlük Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde dürüstlük değerine ilişkin 7 iletiye rastlanmıştır. Dürüstlük değerine davranışta dürüstlük bağlamında 6 kez rastlanmıştır. Örneğin; 1. bölümde (07:15-08:40) kahramanlarımızın kendilerine ait olmayan kitabı sahibine teslim etmek için bir yolculuğa çıktığı görülmektedir. Bu yaptıkları ile kahramanlarımızın dürüst davrandıkları anlaşılmaktadır.

6. bölümde (05:55-08:05) yan hikayede yer alan adamın hak ederek para kazanmanın ve dürüst davranmanın önemini anladığı görülmektedir. 10. bölümde (08:00-11:07) yan hikayede yer alan adamların başlarına gelenlerin ardından kendilerine ait olmayan şeyleri almamaları gerektiğini ve dürüst davranmaları gerektiğini anladıkları görülmektedir. Dürüstlük, sözde dürüstlük bağlamında 1 kez yer almıştır. Örneğin; 12. bölümde (08:30-10:30) yan hikayede yer alan adamın arkadaşlarına yalan söylediği için pişman olduğu bundan sonra sözlerinde dürüst olacağı anlaşılmaktadır.

Değer	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Adalet	Adaletli davranma	3	3
	Adaleti savunma	2	2
Toplam		5	5

Tablo 9: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Adalet Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde adalet değerine ilişkin 5 iletiye rastlanmıştır. Adalet değerine adaletli davranma bağlamında 3 kez rastlanmıştır. Örneğin; 4. bölümde (08:25-08:40) yan hikayedeki üzüm bağının sahibi olan adamın; ihtiyaç sahibi olanlara yardım ettiği adaletli davranarak en güzel üzümlerden onlara verdiği görülmektedir. 6. bölümde (05:55-08:05) yan hikayedeki hırsızlık yapan adamın adaletli davranmayı öğrendiği ve başkalarına ait olan şeyleri almaktan vazgeçtiği anlaşılmaktadır.

Adalet, adaleti savunma bağlamında 2 kez yer almıştır. Örneğin; 11. bölümde (04:05-04:10) kahramanlarımızdan Zehra'nın, tilkiyi zorla kafeste tutan ormancıya karşı adaleti savunduğu görülmektedir

Değer	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Vatanseverlik	Görev sevgisi	1	2
	Görev bilinci	2	2
Toplam		3	4

Tablo 10: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Vatanseverlik Değerine Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde vatanseverlik değerine ilişkin 4 iletiye rastlanmıştır. Vatanseverlik değerine görev sevgisi bağlamında

2 kez rastlanmıştır. Örneğin; 3. bölümde (04:30-05:18) Hafiye Nebil'in, görevini çok sevdiği ve kendisine verilen vazifeyi mutlulukla karşıladığı görülmektedir.

Vatanseverlik, görev bilinci bağlamında 2 kez yer almıştır. Örneğin; 12. bölümde (02:05-03:30) Hafiye Nebil'in, başka bir vazifesi olmasına rağmen yardım isteyen kadına kayıtsız kalmadığı görev bilinciyle hareket ettiği anlaşılmaktadır.

5.2. Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Olumsuz Davranışlara İlişkin Bulgular

Bu bölümde Yusufname çizgi filminde yer alan olumsuz davranışlara ilişkin iletilerin kaç bölümde ne sıklıkla geçtiği bilgilerine yer verilmiştir. Ardından bu davranışlar ile ilgili örnek iletiler sunulmuştur.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Azarlama	Arkadaşı azarlama	10	20
Toplam		10	20

Tablo 11: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Azarlama Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde azarlama davranışına ilişkin 20 iletiye rastlanmıştır. Azarlama davranışına ait iletilerin tümüne arkadaş azarlama bağlamında rastlanmıştır. Örneğin; 3. bölümde (08:40-09:25) haydutlardan biri olan Naci'nin, planlarını anlayamadıkları ve uygulamakta yavaş kaldıkları için arkadaşlarını azarladığı görülmektedir. Örneğin; 8. bölümde (01:48-02:55) haydut Naci'nin, sürekli çocukları takip etmekten ve içinde bulundukları durumdan şikayet eden arkadaşlarını azarladığı görülmektedir. Örneğin; 10. bölümde (02:30-03:30) çocukların kendilerine farklı bir kitap verdiğini anlayan haydut Naci'nin sinirlendiği ve arkadaşlarını azarladığı görülmektedir. Örneğin; 12. bölümde (05:08-06:05) haydut Naci'nin, yaptığı planı beğenmeyen ve anlamayan arkadaşlarını azarladığı görülmektedir.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Öfkeli olma	Öfkeyi sözlerle ifade	8	13
	Öfkeyi davranışlarla ifade	4	4
Toplam		12	17

Tablo 12: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Öfkeli Olma Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde öfkeli olma davranışına ilişkin 17 iletiye rastlanmıştır. Öfkeli olma davranışına öfkeyi sözlerle ifade bağlamında 13 kez rastlanmıştır. Örneğin; 4. bölümde (04:30-05:30) haydut Naci'nin, uyuyakalan arkadaşlarına öfkelenerek bağırduğu ve çığlık attığı görülmektedir. Örneğin; 10. bölümde (00:40-03:30) haydut Naci'nin, önce kitabı değiştirerek kendilerini kandıran çocuklara ardından da ısrarla kitabı isteyen arkadaşına bağırıp çığlık attığı görülmektedir. Örneğin; 11. bölümde (03:30-04:25) tilkiyi zorla tutsak eden oduncunun, tilkiyi kurtarmaya çalışan çocuklara öfkelenerek bağırduğu görülmektedir. Örneğin; 13. bölümde (06:20-06:30) tekrar yakalanıp hapse atılmaktan korkan haydut Naci'nin, öfkelenerek bağırduğu görülmektedir.

Öfkeli olma, öfkeyi davranışlarla ifade bağlamında 4 kez yer almıştır. Örneğin; 1. bölümde (08:40-09:30) haydut Naci'nin, planlarını anlamayan ve sürekli yemek yemeği düşünen arkadaşına öfkelenerek ağladığı görülmektedir. 11. bölümde (03:30-04:25) tilkiyi zorla kafese koyan oduncunun çocuklara kızdığı ardından da Yusuf'un öfkeyle yumruklarını sıktığı görülmektedir. 5. bölümde (08:17-10:40) yan hikayede yer alan aslanın, ormanda başka bir aslanın kral olmak istediğini düşündüğü için öfkelenildiği ve aslan olduğunu düşündüğü sudaki yansımasıyla boğuştuğu görülmektedir.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Hile - Aldatma	Hile	4	6
	Aldatma	5	5
Toplam		9	11

Tablo 13: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Hile-Aldatma Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde hile-aldatma davranışına ilişkin 11 iletiye rastlanmıştır. Hile-aldatma davranışına hile bağlamında 6 kez rastlanmıştır. Örneğin; 6. bölümde (05:55-08:05) yan hikayede yer alan adamın, kendisine ait olmayan koyunu alabilmek için hile yaptığı ve koyunu yakalayan adamı kandırarak kuyuya soktuğu anlaşılmaktadır. 9. bölümde (01:45-04:00) yan hikayede yer alan papağanın özgürlüğüne kavuşmak için hile yaptığı ve sahibini kandırdığı görülmektedir. 12. bölümde (02:25-03:30) bir kadının şemsiyesini çalarak hırsızlık yapan kişinin suçunu saklamak için hileye başvurduğu ve kendisini yakalamaya çalışan adamı hırsızlık ile suçladığı görülmektedir.

Hile-aldatma, aldatma bağlamında 5 kez yer almıştır. Örneğin; 6. bölümde (08:05-09:20) Yusuf'un; haydutları yakalamak için plan yaptığı, kitabı okuyarak onları tuzağa yaklaştırdığı ve aldatarak yakalattığı görülmektedir. 7. bölümde (05:50-07:15) haydutların, uyuma numarası yaparak Hafiye Nebil'i aldattığı ve kaçtığı görülmektedir. 11. bölümde (06:05-06:50) kahramanlarımızın esir olan tilkiyi kurtarmak için ormancıyı aldatarak evden çıkarttıkları anlaşılmaktadır.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Tehdit etme	Sözlü tehdit	4	7
	Fiziksel tehdit	1	1
Toplam		5	8

Tablo 14: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Tehdit Etme Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde tehdit etme davranışına ilişkin 8 iletiye rastlanmıştır. Tehdit etme davranışına sözlü tehdit bağlamında 7 kez rastlanmıştır. Örneğin; 7. bölümde (05:50-06:00) haydutlardan Naci'nin arkadaşı Bedri'yi Hafiye'nin yanında bırakmakla tehdit ettiği anlaşılmaktadır. 11. bölümde (06:05-06:50) tilkiyi kafeste tutan ormancının; çocuklara başlarının derde gireceğini söyleyerek onları tehdit ettiği anlaşılmaktadır. 13. bölümde (00:05-00:45) haydut Naci'nin, arkadaşı Bedri'ye dediğini yaptırabilmek için onu tehdit ettiği görülmektedir. Arkadaşını şimşek çakıp korktuğu zaman yanına kabul etmemekle tehdit etmektedir.

Tehdit etme, fiziksel tehdit bağlamında 1 kez yer almıştır. 13. bölümde (06:35-06:45) haydut Naci'nin, gemide bulunan herkesi kitabı suya atmakla tehdit ettiği ve kitabı suya doğru tuttuğu görülmektedir.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Alay etme	Dalga geçme	4	6
	Aşağılama	1	1
Toplam		5	7

Tablo 15: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Alay Etme Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde alay etme davranışına ilişkin 7 iletiye rastlanmıştır. Alay etme davranışına dalga geçme bağlamında 6 kez rastlanmıştır. Örneğin; 3. bölümde (03:00-03:20) haydut Naci'nin, arkadaşı Bedri'nin köpek ile konuşup anlaşma fikriyle dalga geçtiği ve onunla alay ettiği görülmektedir. 9. bölümde (06:05-06:30) Bedri ve Şükrü'nün kendilerini kovalayan adamdan kaçtıktan sonra çok korkan arkadaşları Naci ile dalga geçtiği görülmektedir. 12. bölümde (08:30-06:50) yan hikayede yer alan zengin adamların kendilerine yalan söyleyen arkadaşlarının oyunu ortaya çıkınca onunla dalga geçtikleri görülmektedir. Alay etme, aşağılama bağlamında 1 kez yer almıştır. 2. bölümde (08:30-10:40) yan hikayede yer alan müşterinin yaşlı kayıkçıya bazı sorular sorduğu ve cevap alamayınca onu aşağıladığı görülmektedir.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Şiddet	Fiziksel şiddet	5	5
Toplam		5	5

Tablo 16: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Şiddet Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde şiddet davranışına ilişkin 5 iletiye rastlanmıştır. Şiddet davranışına ait iletilerin tümüne fiziksel şiddet bağlamında rastlanmıştır. Örneğin; 7. bölümde (00:30-02:00) haydut Naci'nin sinirlendiği arkadaşı Bedri'nin ayağına basarak ona şiddet uyguladığı görülmektedir. 9. bölümde (07:30-07:50) haydutların çocukların elinden zorla kitabı almaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Kitabı almak için hem çocuklara bağırmakta hem de Yusuf'u iteklemektedirler. 13. bölümde (06:30-07:05) haydutları yakalamak isteyen Yusuf Reis'in miçolarının onlarla boğuştuğu ve kavga ettiği görülmektedir.

Davranış	Bağlam	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Korkutma	Korkutucu davranış	1	2
	Korkutucu ifade	2	2
Toplam		3	4

Tablo 17: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Korkutma Davranışına Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde korkutma davranışına ilişkin 4 iletiye rastlanmıştır. Korkutma davranışına korkutucu davranış bağlamında 2 kez rastlanmıştır. Örneğin; 5. bölümde (08:25-10:30) yan hikayede yer alan aslanın tüm hayvanları korkutmak ve dediğini yaptırmak için kükrediği görülmektedir. 5. bölümde (11:00-12:00) çocukların hayalet kılığına girerek haydutları korkutmaya çalıştıkları ve böylece kitabı geri alabileceklerini düşündükleri görülmektedir.

Korkutma, korkutucu ifade bağlamında 2 kez yer almıştır. 5. bölümde (06:50-08:10) harabelere giren haydutların kötü ruhlardan bahsettikleri ve korktukları görülmektedir. 6. bölümde (05:35-05:45) haydutların hayaletlerden bahsettiği görülmektedir ve kitabın da hayaletli olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Davranış	Bölümlere göre sıklık	Bölümlerde kaç kere geçtiğine göre sıklık
Hırsızlık	3	3
Suçlama	1	2
Yalan söyleme	2	2
Saygısızlık	2	2
Tartışma	1	1
Hapisten kaçma	1	1
Kibirli olma	1	1
Cimrilik	1	1
Çıkarcılık	1	1
Gösteriş yapma	1	1
Tembellik	1	1
Rüşvet isteme	1	1
Toplam	16	17

Tablo 18: Yusufname Çizgi Filminde Yer Alan Diğer Olumsuz Davranışlara Ait İletiler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde hırsızlık davranışına ilişkin 3 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 5. bölümde (02:30-04:00) haydutların, çocukların kamp alanına gelerek çadırlarına girdiği ve Yusufname kitabını çaldığı görülmektedir. 6. bölümde (06:40-07:15) yan hikayede yer alan adamın başkasına ait olan koyunu çaldığı görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde suçlama davranışına ilişkin 2 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 5. bölümde (11:00-12:00)

kahramanlarımızın hayalet kılığına girerek kitabı geri almak istedikleri ve haydutlarında kitabı çalmış olmak konusunda birbirlerini suçladıkları görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde yalan söyleme davranışına ilişkin 2 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 12. bölümde (02:15-03:30) sahildeki kadının şemsiyesini çalan hırsızın, Hafiye Nebil'den kurtulmak için yalan söylediği anlaşılmaktadır.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde saygısızlık davranışına ilişkin 2 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 8. bölümde (06:40-07:45) haydutların, kitabı bulmak için başkasına ait olan çadıra girdiği ve eşyalarını karıştırarak saygısızlık ettiği anlaşılmaktadır.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde tartışma davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 2. bölümde (06:20-07:10) haydutların suya düşen çocukların peşinden gitmek için bir kütüğe bindikleri ve bu kütüğü su üzerinde kullanmak için birbirleriyle tartıştıkları görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde hapishaneden kaçma davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 1. bölümde (03:30-03:53) haydutların ellerindeki barut ile mağara çıkışını patlatarak hapishaneden kaçtıkları görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde kibirli olma davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 2. bölümde (08:40-10:30) yan hikayede yer alan adamın kibirli davrandığı ve kayığına bindiği yaşlı kayıkçıyı küçümsediği anlaşılmaktadır.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde cimrilik davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 4. bölümde (08:45-09:30) yan hikayede yer alan kardeşlerin cimrilik yaparak ihtiyaç sahiplerine yardım etmeyi bıraktıkları görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde çıkarıcılık davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 10. bölümde (08:05-11:10) yan hikayede yer alan adamların çıkarıcılık yaparak yavru filleri satmak üzere annelerinden ayırdıkları görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde gösteriş yapma davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 12. bölümde (08:30-10:30) yan

hikayede yer alan fakir adamın gösteriş yapmak için zengin gibi davrandığı görülmektedir.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde tembellik davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 6. bölümde (06:40-07:15) yan hikayede yer alan adamın kısa yoldan, çalışmadan nasıl para kazanacağını düşündüğü ve tembellik yaptığı anlaşılmaktadır.

Tabloya baktığımızda Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde rüşvet isteme davranışına ilişkin 1 iletiye rastlanmıştır. Örneğin; 8. bölümde (05:00-05:40) yan hikayede yer alan Kinyas Efendi'nin muhafızları aşırp şehre girmek için bir arabacıdan yardım istediğı, arabacının ise bunu para karşılığı yapacağını söylediğı yani rüşvet istediğı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Araştırmamızda incelediğimiz ana konuyla ilgili, genel ve kuramsal çerçevede bilgiler aktarılmıştır. Değerler, kişinin hayatının, yaşadığı toplumun kültürünün ve sosyal çevresinin etkileşimiyle ortaya çıkan davranış kalıplarıdır. Değer eğitimi hem okulu hem de sosyal çevreyi içine alan bütüncül bir süreçtir. Çalışmamıza konu olan değerlerin aktarımının aile ile başladığı, okul ve sosyal çevre ile devam ettiği belirtilmiştir. Ancak çocuğun farklı yöntemlerle de değerleri kazanabileceği ifade edilmiştir. Çocuğun değerleri benimsediği bu yöntemlerden biri olarak; çizgi filmler ele alınmıştır. Bu çizgi filmlerin içerisinde; Yusufname çizgi filmi seçilmiş ve on kök değer açısından incelenmiştir.

İletişim araçlarından biri olarak hayatımıza giren televizyon, teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte medya araçları arasında kendisine yer bulmuştur. Televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarının değer aktarımında büyük bir rolü olmuştur. Neredeyse her evde bulunan televizyon çocuğun hayatında önemli bir yere sahiptir. Özellikle çizgi filmler, çocukların televizyonda en çok izlediği programlardır.¹⁶² Bu açıdan düşünüldüğünde çizgi filmin içeriği, yaş gelişimine uygun olduğunda, değer kazanımı açısından faydalı olacaktır. Ancak bu durumun aksi söz konusu olduğunda izlediği çizgi filminden olumsuz etkilenecektir. Bu konu çerçevesinde yapılan bir çalışmada; şiddet içeren çizgi filmler ile eğitici ve öğretici içeriğe sahip çizgi filmler çocuklara izletilmiştir. Birbirinin aksi içeriğe sahip bu çizgi filmleri izlemeyi tercih eden çocukların, içeriklerle ilgili davranışları benimsedikleri ve bu çizgi filmlerden öğrendiklerini oyunlarına yansıttığı görülmüştür. Şiddet içerikli çizgi filmleri izleyen çocukların oyunlarında şiddet içerikli davranışlar sergiledikleri, eğitici çizgi filmleri izleyenlerin ise daha sakin ve olumlu davranışları benimsedikleri gözlemlenmiştir.¹⁶³ Değerlendirdiğimiz Yusufname çizgi filminde, çocukları saldırganlığa yöneltecek, kaba kuvveti ve şiddeti özendirecek, olumsuz yönlendirme yapacak kötü mesajlara rastlanılmamıştır.

Bazı çizgi filmlerde yer alan büyü, şiddet, cinsel içerikli mesajların hiçbiri Yusufname çizgi filminde tespit edilmemiştir. Ancak 5. Bölüm’de yer alan hayalet sahnesinin (06:50-

¹⁶² Güler, a.g.e., 167.

¹⁶³ Mustafa Yaşar – İpek Paksoy, “Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20/2 (Haziran 2011), 117.

08:10) ve kötü ruhlardan bahsedilmesinin (11:00-12:00); çizgi filmin hedef kitlesinin “6-9 yaş grubu çocuklar”¹⁶⁴ olduğu bilindiğinden; küçük yaş grubu için olumsuzluk oluşturabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte tezimize konu olan birçok değere ve olumlu davranışa yer verildiği tespit edilmiştir. Yusufname çizgi filminde kültürel ve geleneksel öğelere de yer verildiği bu açıdan da çocuklar için faydalı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan başka bir çalışma ise; çizgi filmlerin çocukların alış-veriş alışkanlıklarını yani tüketim alışkanlıklarını etkilediğini ortaya koymuştur. Çocukların çizgi filmlerden etkilenerek, çizgi film yapımcılarının yönlendirdiği ürünleri aldıklarını ya da almak istediklerini bizlere göstermiştir. Bu durum; çizgi filmlerin sadece çocukların davranışlarını değil, karar verme özelliklerini de etkilediğini göstermiştir.¹⁶⁵ Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde; bir marka reklamı veya tüketim alışkanlığını yönlendirici unsur tespit edilmemiştir.

Yusufname çizgi filminin incelenen 13 bölümünde toplamda 203 olumlu değerle karşılaşırken 89 olumsuz davranışa dair örneğe rastlanılmıştır. En çok tekrar eden üç değerden yardımseverlik 52, sorumluluk 36, öz denetim 25 kez; en az tekrar eden üç değerden dürüstlük 7, adalet 5, vatanseverlik 4 defa yer almıştır. Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde olumsuz söz ve davranışlara dair örneklerle karşılaşılmasına rağmen çizgi filmin genel olarak olumlu bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Rastlanılan olumsuz söz ve davranışların neredeyse tamamına yakını kötü karakter oldukları açıkça gösterilen kişiler tarafından sergilenmektedir. Çocuklara örnek teşkil etmesi amaçlanan kahramanlarımızın çoğunlukla güzel söz ve davranışlarda bulundukları görülmektedir. Yusufname çizgi filminin incelenen bölümlerinde %70 oranında değerlerin ve %30 oranında olumsuz davranışların bulunduğu görülmektedir. Değerler bakımından oldukça faydalı olan Yusufname çizgi filmi, çocuklara değer kazandırma açısından faydalı ve yardımcı bir materyal olarak kullanılabilir.

Alan yazındaki çalışmalar içerdiği değerler açısından incelendiğinde birçok çalışmada yardımseverlik değeri en sık tekrar eden değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin;

¹⁶⁴ Bu bilgilere, Siyahmartı Animasyon Stüdyosu Genel Koordinatörü Elif Meva Tokmak ile görüşülerek ulaşılmıştır.

¹⁶⁵ Birgül Alıcı, *Animasyon Filmlerin Çocuk Tüketim Alışkanlıklarına Etkisi*, (İzmit: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014), 54.

Sabuncu Tanşu ve Yorulmaz¹⁶⁶, Kral Şakir çizgi filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi başlıklı çalışmalarında en çok tekrar eden değer yardımseverlik olduğunu belirtmişlerdir. Çimen¹⁶⁷, TRT Çocuk Kanalında yayınlanmakta olan Rafadan Tayfa çizgi filmini değerler eğitimi açısından incelediği çalışmasında en çok yer bulan değer yardımseverlik olduğu sonucuna varmıştır. Karaca¹⁶⁸, TRT Çocuk Kanalında yayınlanmakta olan Rafadan Tayfa ve Ramazan Tayfa çizgi filmlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi başlıklı çalışmasında en çok tekrar edilen değer yardımseverlik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bazı çalışmalar ise, var olan çalışma ve alan yazındaki önceki çalışmalar ile ortaya koyulanan tersine, yardımseverlik değerinin çizgi filmler içinde görülme sıklığının daha az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Örneğin; Kazak ve Yorulmaz¹⁶⁹, Oğlan, Köstebek, Tilki ve At kısa animasyon filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi başlıklı araştırmalarında yardımlaşma değerini en çok geçen dördüncü değer olarak bulmuşlardır. Benzer şekildeki çalışmalar sorumluluk değerinin en çok rastlanan ikinci değer olduğu sonucuna varmıştır. Güden Altmış¹⁷⁰, 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerler eğitimini incelediği çalışmasında Pırıl çizgi filminde sorumluluk değeri en çok rastlanan ikinci değer olmuştur. Aynı çalışmada; Pak ile Pır Pır ve 64 Kare Ülkesi çizgi filmlerinde ise sorumluluk değeri ilk sırada yer almıştır. Özel ve Küçükkart¹⁷¹, TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Akıllı Tavşan Momo” ve “Pırıl” Örneği, başlıklı çalışmalarında öz denetim değeri en çok karşılaşılan üçüncü değer olarak tespit edilmiştir. Tabak (2022, 44) ise; Doru çizgi filmini değerler eğitimi açısından incelediği çalışmasında öz denetim değerinin en çok rastlanan ikinci değer olduğu sonucuna varmıştır.

Araştırmada en az yer verilen değerler ise dürüstlük, adalet ve vatanseverlik olmuştur. Literatürde ise benzer sonuçlarla karşılaşmak mümkündür. Özel ve Küçükkart (2023, 541), TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Akıllı Tavşan Momo” ve “Pırıl” Örneği, başlıklı çalışmalarında adalet değerine sadece

¹⁶⁶ Gizem Sabuncu Tanşu - Bilal Yorulmaz, “Kral Şakir Çizgi Filminin İçerdiği Değerler Açısından İncelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5/8 (Nisan 2023), 9.

¹⁶⁷ Çimen, a.g.e., 100.

¹⁶⁸ Karaca, a.g.e., 157.

¹⁶⁹ Kazak, Yorulmaz, a.g.e., 297.

¹⁷⁰ Güden Altmış, a.g.e., 70.

¹⁷¹ Özel, Küçükkart, a.g.e., 541.

bir kez rastlandığını, dürüstlük ve vatanseverlik değerlerine ise hiç rastlanmadığını belirtmişlerdir. Karaca¹⁷², TRT Çocuk Kanalında yayınlanmakta olan Rafadan Tayfa ve Ramazan Tayfa çizgi filmlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi başlıklı çalışmasında vatanseverlik değerine bir kez rastladığını ve tüm değerler içerisinde son sırada olduğunu belirtmiştir. Güden Altmış¹⁷³, 9-11 yaş grubu çocuklara yönelik Türk yapımı çizgi filmlerde değerler eğitimi incelediği çalışmasında Pırıl çizgi filminde dürüstlük değerinin incelenen değerler içerisinde en az karşılaşılan değer olduğu sonucuna varmıştır. Yine aynı çalışmada; Keloğlan çizgi filminde ise adalet değerinin incelenen değerler içerisinde en az rastlanan değer olduğunu belirtmiştir.

Çocuklar için değerler eğitimi düşünüldüğünde çizgi filmler oldukça etkili materyallerdir. Çalışma sonucunda çocuklara hitap eden Yusufname çizgi filminin içerdiği değerler bakımından zengin olduğu, değerlerin çoğu zaman sözlü anlatımlarla, bazen de davranışlar ve dolaylı anlatımlarla izleyiciye aktarılmaya çalışıldığı görülmüştür. İncelenen çizgi filmin, olumlu değerleri yoğun olarak içermesi nedeniyle çocukların değer gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Öneriler

Çocukların beğenisine sunulan çizgi filmlerin bir kısmında çocukların gelişimini olumsuz etkileyecek davranışlara yer verildiği görülmektedir. Çocukları bu olumsuz etkiden korumak için faydalı ve yerli yapımların sayısının artırılması gerekmektedir. Birçok yabancı yapım içerisinde kendine yer edinmeye çalışan yerli yapımların son dönemdeki gayreti bu anlamda kıymetlidir. Yerli yapımların çoğu hem kültürümüzü hem değerlerimizi doğru aktarmak için çaba sarf ettiklerini belirtmektedirler. Bu açıdan bakıldığında uzman kadrosu ile yayın hayatına giren ve değer aktarımı konusunda etkili olan Yusufname çizgi filmi ve bu çabadaki tüm yapımlar desteklenmelidir. Yerli yapımların eksikleri varsa giderilmeli ve çocuklar için daha olumlu hale getirilmelidir. Böylece çocukları eğlendirirken eğitime yönü beslenmelidir.

Kültürümüzün, değerlerimizin çocuklara aktarımı noktasında önemle durulmalıdır. Yerli yapım çizgi filmler ve animasyonlar bu anlamda değerler eğitiminde materyal olarak

¹⁷² Karaca, a.g.e., 109.

¹⁷³ Güden Altmış, a.g.e., 70.

kullanılmalıdır. Çocuklar için eğitim sırasında hem öğretici hem de eğlendirici içerikler haline dönüştürülmelidirler.

Yusufname çizgi filminin değer aktarımı konusundaki olumlu etkisi düşünüldüğünde devamı niteliğinde bölümlerin izleyiciye sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Çizgi filmin hitap ettiği yaş grubu düşünülerek hayalet sahnesi gibi olumsuz mesaj olarak algılanabilecek sahnelere yer verilmemesi daha uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aktepe, Vedat – Yel, Selma. “İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 7/3 (2009), 607-622.
- Alchetron. “Emile Cohl”. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://alchetron.com/%C3%89mile-Cohl#demo>
- Alıcı, Birgül. *Animasyon Filmlerin Çocuk Tüketim Alışkanlıklarına Etkisi*. İzmit: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- ANAÜ, Anadolu Üniversitesi. “Türkiye’de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi”. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/919?show=full>
- Apaydın, Hacı Yunus. “Adalet Nedir? Mahiyet ve Keyfiyet”. *Bilimname* 1/3 (2018), 459-476.
- Arslan, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. Ankara: Serbest Akademi Yayınları, 27. Basım, 2019.
- Avcı, Ahmet Ali vd. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri”. *İlköğretim Online* 16/4 (2017), 1558-1574.
- Aydın, Mustafa, “Değerler, İşlevleri ve Ahlak”. *Eğitime Bakış Dergisi* 7/19 (2016), 209-223.
- Ayzenştayn, Sergey. *Bir Sinemacının Düşünceleri*, çev. Azmi Arna. İstanbul: Yol Yayınları, 1975.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayınları, 2006.
- Bazın, Andrea. *Sinema Nedir?*, çev. İbrahim Şener. İstanbul: Doruk Yayınları, 2011.
- Betton, Gerard. *Sinema Tarihi*, çev. Şirin Tekeli. İstanbul: İletişim Yayınları, 1986.
- Büker, Seçil. *Film ve Gerçek*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1989.
- Cebeci, Suat. *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*. İstanbul: İz Yayınları, 2. Basım, 2011.
- Çağrı, Mustafa, “Adalet”, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1988).
- Çimen, Muhammed Fatih. *Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- DergiBursa. “Cemal Nadir – Amca Bey”. Erişim 25 Temmuz 2024.
<http://www.dergibursa.com.tr/4-4/>
- Doğramacı, Tunç Emre. *Başlangıçtan Günümüze Animasyon-Sinema İlişkisi*, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Duyan, Veli vd. “Öz-denetim Ölçeği –ÖDÖ: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 23/1 (2012), 19-30.
- Eftal, Orhan. *Televizyonda Yayınlanan Şiddet, Cinsel ve Dini İçerikli Filmlerin ve Çizgi Filmlerin Çocukların Dini Duyguları Üzerine Etkisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995).
- Erdoğan, Nezih. *Sinema Kitabı*, İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992.
- Ergün, Asuman – Koç, Sevgi. “Veli ve Öğrenci Bakış Açısıyla Sorumluluk Değeri”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/4 (2022), 1386-1400.
- Gökalp, Ali. “Dostluk Değeri Üzerinde Sevgi ve Saygı Değerinin Yordayıcı Rolünün İncelenmesi”. *3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 57/2 (2022), 1364-1374.
- Göktepe, Erdem. *Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü ve Türkiye’de Animasyonun Gelişimi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Güden Altmış, Zehra. *9-11 Yaş Çocuklara Yönelik Türk Yapımı Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi (TRT Çocuk Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Güler, Deniz, “Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film”, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 5/1, (Ocak 2016), 144-158.
- Güneş, Vildan. *Çizgi Film Karakterlerinin Çocukların Satın Alma Davranışlarında Etkileri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Güngör, Erol. *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınları, 1998.
- Güngör, Mehmet. “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne, Baba Tutumları”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11/28, (2014), 199-216.
- Güral, Ufuk. *Sinema Tarihi*, Ankara: Detay Yayınları, 2013.
- Güvemli, Zahir. *Sinema Tarihi*. İstanbul: Ekin Basımevi Yayınları, 1960.
- Hökelekli, Hayati. “Bir Değer: Tevazu/Alçakgönüllülük”. *DEM Dergisi* 1/2 (2007), 114-119.

Hökelekli, Hayati. *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.

Hökelekli, Hayati. *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*. İstanbul: DEM Yayınları, 2013.

<https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi 03/08/2024).

İnce, Metin. *Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1991.

Kaba, Fethi. *Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992.

Karaca, Sabriye Sümeyra. *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Karslı, Necmi. “Psikolojik İyi Oluş ve Dindarlık İlişkisi: Trabzon İlahiyat Örneği”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2019), 173-205.

Kaymakcan, Recep-Meydan Hasan. *Ahlak, Değerler ve Eğitimi* İstanbul: DEM Yayınları, 3. Basım, 2020.

KAYSİS, Elektronik Kamu Bilgi Yönetim Sistemi. “TRT Genel Müdürlüğü Mevzuatı Listesi”. Erişim 26 Temmuz 2024. <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Kurum/72594194?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Kazak, Furkan – Yorulmaz, Bilal. “Oğlan, Köstebek, Tilki ve At Kısa Animasyon Filminin İçerdiği Değerler Açısından İncelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi* 6/11 (2024), 287-312.

Kılıç, Aynur. *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değerine Yönelik Algıları*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Kıral, Erkan. “Yöneticilik Zaman İster”. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 1/1 (2018), 4-9.

Kumbasar, Ezgi. *Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Kuyucak Eser, Şükran. *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*, İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları, 2010.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. “Milli Eğitim Temel Kanunu”. Erişim 3 Ağustos 2024. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/08144011_KANUN.pdf

- Onay, İhsan – Çelik, Yaşar. “Sorumluluk Değeri Etkinliklerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sorumluluk Kazanım Düzeylerine Etkisi”. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 44 (2022), 77-89.
- Oruç, Cemil, vd., “Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler”. *Ekev Akademi Dergisi*. 15/48, (2011), 303-319.
- Önder, Selahattin – Baydemir, Ahmet. “Türk Sinemasının Gelişimi”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/2 (2005), 113-135.
- Özel, Özge – Küçükkart, Zehra Nur. “TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Akıllı Tavşan Momo” ve “Pırıl” Örneği”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36/2, (2023), 534-559.
- RTÜK, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları”. Erişim 26 Temmuz 2024. <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/ilkogretim-cagindaki-cocukların-televizyon-izleme-alışkanlıkları-arastirmasi0053-2.pdf>
- Sabuncu Tanşu, Gizem – Yorulmaz, Bilal. “Kral Şakir Çizgi Filminin İçerdiği Değerler Açısından İncelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi* 8/5 (2023), 9.
- Serdar A., Serdar Altunoğlu Animation Conceptart. “Türkiye Animasyon Tarihinden Kısa Kısa Notlar”. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://serdara.com/turkiye-animasyon-tarihi/>
- Tabak, Elif. *Doru Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Tarhan, Nevzat. *Güzel İnsan Modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Taş Alicenap, Çiğdem. “Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. Erişim 15 Kasım 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16978/177450>
- TDK Sözlükleri, Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim 25 Ekim 2024. <https://sozluk.gov.tr/>
- TRT Çocuk, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Çocuk. “Hakkımızda”. Erişim 26 Temmuz 2024. <https://www.trtcocuk.net.tr/hakkimizda>
- TRT Kurumsal, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kurumsal. “Tarihçe”. Erişim 26 Temmuz 2024. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>
- Turp Özdemir, Zülal. *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

- Türker, İbrahim Halil. “Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı”. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi* 1/2 (2011), 53-78.
- Vikipedi, Vikipedi Özgür Ansiklopedi. “TRT Çocuk – Vikipedi”. Erişim 7 Mart 2025. https://tr.wikipedia.org/wiki/TRT_%C3%87ocuk#:~:text=7%20D%C4%B1%C5%9F%20ba%C4%9Flant%C4%B1lar-,Tarih%C3%A7e,kanallar%C4%B1%20ile%20d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCml%C3%BC%20yay%C4%B1n%20yapm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.
- Yalnız, Abdullah – Yılmaz, Yusuf. “Değerler Eğitimi Kavramı Olarak Dürüstlük ve Dürüstlük Ölçeği (DÖ) Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/34 (2018), 649-666.
- Yaman, Ertuğrul. *Değerler Eğitimi, Eğitimde Yeni Ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.
- Yaşar Ekici, Fatma. “Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”. *Türk – İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/5, (2015), 70-84.
- Yaşar, Mustafa – Paksoy, İpek. “Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20/2 (2011), 279-298.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 12. Basım, 2021.
- Yıldırım, Sevdâ Gülşah – Demirel, Muammer. *Teorik Çerçevesiyle Değerler ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları, 2020.
- Yorulmaz, Bilal. “Din ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi”. *Diyanet İlmi Dergi*. Erişim 12 Kasım 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/did/issue/34678/383322>
- Yorulmaz, Bilal. “Pepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/24 (2013), 438-448.
- Yorulmaz, Bilal. *Sinema ve Din Eğitimi, Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Betül TEKİR ÖZTÜRK	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İlahiyat Fakültesi
Bölümü	İlahiyat
Makale ve Bildiriler	
1. Tekir Öztürk, B. (2025) Dede Korkut Çizgi Filminde Yer Alan Değerler, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 13, No. 29, 245-269, Haziran 2015.	